

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Pro Tvendo Sacro Coelibatv Axioma Catholicvm

Ceneau, Robert

Parisiis, 1545

De Coelibatv Sacerdotum, & sacris initiatorum, ac monastico, aduersus
Nuptiarior catholicum Axioma.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30468

DE COELIBATV SACER

dotum, & sacris initiatorum, ac monastico, aduersus Nuptiariorum catholicum Axioma.

VO IVRE, NE DIC

cam iniuria (vt blasphemii aiunt) diuino ne an humano sacerdotibus indictus sit coelibatus, pronuntiaturus, Christi Iesu nome, ac numen appello & inuoco: vt ore domini consulto foelicus ad veritatis lineam, honestique regulam dicenda succedant: quo etiam animis lectorum infidere queat pura ac sincera veritas. Quod facile spero futurum, si oculos synceros, pectus defoecatum ista lecturus nobis attulerit: adeo prouum est & procliuue veritatis causam protegere ac tueri. Pro qua etiam si tacuerimus, lapides ipsi clamabunt. Iam in ipso negocij vestibulo definitionibus aliquot nonnihil ad rem nostram facientibus viam parabimus, assumptis praeloquiis, quae statim per se, patebunt audita: si tamen controuersiae statum constituerimus. Qui totus in hoc versatur, R est ene an perperam maiorum edicto indicta sit sacerdotibus continentia. Quam, qui hostiliter insectantur nostra aetate, legem non solum iniquam pronu ciarunt, imo vero diabolicam, a satana ortam, detestabilem, erroneam, hypocriticam, impudentissimè declamarunt. Neque hoc scelere contenti, typis an eis excusam impiam declamationem vulgo visendam, leatitandamque tradiderunt. Insuper & impium illud dogma aliquot vanis rationibus auctu & fultum, auctius & locupletius reddere nullatenus erubuerunt. Aduersus huiuscemodi supplementum apologeticum ad praesens mihi res est. Rem igitur aggressuri, a definitionibus ordiemur. Primum quid lex, quid institutum, edictum, consuetudo, quid continentia, quid coelibatus, definientes.

Lex, est recta in iubendo utandoque ratio. Alij ita de-

finiunt: Lex, est sententia, qua recta præcipiuntur, & mala vetantur. Gratianus ita: Lex, est scripta constitutio.

Institutum, est ius scriptum, quod tamen rectum habet authorem, quem reliqui imitari non erubescant.

Consuetudo, vsus eruditorum, bonorumue consensus.

Morem ita diffiniunt: Est institutum pertinens ad regiones ceremoniasque maiorum. Aliter: Mos, est observatio, non lege, sed iudicio & opinione confirmata.

Plebiscitum, est quod plebs rogata statuit, atque decrevit.

Edictum duplex est. Quoddam, quod omnes respicit, vel inuitos. & illud primaria obligatione obligat. Aliud edictum particulare seu conditionarium, ligans quidem, sed volentem, neque inuitum, neque omnes attingens, statim, non personæ necessitatem imponens. Et hac ratione duplex est obligatio. Primaria vna, relata ad personam. Secundaria altera, quæ solum vim habet obligandi ratione statim.

Sequuntur prænotamenta, quibus admonitum cupio esse lectorem.

Primum.

Edictum de coelibatu neque omnes tangit, neque inuitos. Item non personam respicit, sed conditionem & statum.

Secundum.

Lex inuitum tenet, ligat, stringit. Edictum de coelibatu non nisi volentem, & sese mittentem in compedes.

Tertium.

Hoc edicto qui ligatur, non patitur iniuriam: quæ volenti & volenti non fit iniuria, neque dolus. Nec censetur dolus passus, nec iniuriam, cuius meliora sunt conditiones.

Quartum.

Eunuchus Christianus symbolum habet cum eo, qui a natura vel violentia impotens, quoniam ferro excisus, necessitate arcetur à concubitu, sic iste vinculo voti vel conditionis. Nam de illis dicit Christus, Sunt eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter regnum dei. Neque enim Potestates eos, sed ipsi se ipsos consensu fideque præstita, suo in proposito proposito, sibiipsis ius dicunt, se adstringunt: & sic

fic dicam, castrant seipfos propter regnum dei. Exemplum fumito huius castitatis ab Agnete, quæ ait: Discede à me pabulum mortis: quia ab alio amatore preuenta sum, cui soli seruo fidem.

Quintum.

Christiani, vt sic dicam, spadones huic albo inscribendi non sunt: nisi quibus est iuris facultas denegata aspirandi ad nuptias. Cæteri quidem casti sunt, at non se castrauerunt. Quod enim se castrauerunt, hoc fuit voluntatis, non violentiæ. quando violentum est, cuius principium est foris: reliquum verò est necessitatis seu impotentia, non facti sed iuris. Et hunc existimo germanum sacrae literæ sensû: ad quem veluti ad scopum sequentia referre conueniet. Hoc vnum per se sufficeret ad obtundendam totam aciem rationum, falso & ineptè contra cœlibatum instructarum: quandoquidem sunt illis omnia tenui pendentiâ filo.

Sextum.

Nihil est tam consilio humano relictum, tamque in hominis voluntate arbitrioque positum, modo illud honestum sit: quod non citra libertatis iniuriam cadere possit sub obligatione: adeo non inter se pugnant necessitas sibi legem dicere volentis, & arduus ille castitatis apex. Quid enim est homini tam liberum, cui tamen persoluendo non se obnoxium reddat voto astrictus, vel iuramento? Audi non me, sed dominum, Deutero. vigesimo tertio, Cum votum voueris domino deo tuo, non tardabis reddere. Si nolueris polliceri, absque peccato eris: ecce libertatem. Quod autem semel egressum est de labijs tuis (hoc si de re qualibet fiat honesta) obseruabis: & facies sicut promisisti domino deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es. Adde & illud Ecclesiastes quinto: Si quid voueris deo, ne moreris reddere. Displicet enim ei infidelis & stulta promissio: sed quodcumque voueris, redde. Vides quod vniuersaliter loquatur, nihil excipiens, neque ipsam quidem castitatem perpetuam. Ita enim se castrauerunt voto astricti, vt non sit eis integrum resiliere, sicut neque castrato per naturam rei vxoriæ operâ dare. HIS iactis fundamentis, pronum est & prohibe aduersæ aciei vim & impetum fundere penitus ac fu-

gare. Hac via obturabuntur ora loquentiū iniqua. Et quē admodum Aquilo dissipat nubes, ita huiusmodi consideratio facile euertet linguam continentiaē detrahentem. Vt ergo natura impotens est naturalis eunuchus, ita ex perpetuo consensu euangelicus rei vxoria nullatenus operā dare potest.

Pronunciatum septimum.

Conducturus ad opus aliquod peragendum obuios quosque mercenarios dominus, quam uolet conditionem, (iusta modo ac honesta fuerit) proponere potest, quam qui propositam receperit, implere teneatur. Qua semel recepta, nullus est resiliendi locus. Alioqui auditurus est retractarius tergiuersator: Nōne ocul⁹ tuus nequā est, quia ego bonus sum? nōne possum facere quod uolo de rebus meis? Qui autem dixerit iniquam fuisse latam de cœlibatu conditionem: impingit in sponsum, eiusque im maculatam sp̄sam ecclesiam, ut qui a usu temerario & impio dicat ecclesiam ita statuentem in fide errasse & moribus. Proinde eum talis est, pro heretico haberi debet. Ut ater ille Melanchio, qui nomine reque niger est, quem tu Romane caueo. Id enim iubet qui ait, Hæreticum hominē post primā & secundam monitionem deuita.

Aliud pronunciatum.

Non in lege tantum gratiæ, imo uero & ante Christi aduentum, emerit certa aliqua professio uirorum, qui sibi quisque successoribus perpetui cœlibatus legem inderet, atque imponerent. Qui Iosepho oculato testi, Plinio uero aurito tantum Essæni dicti sunt. Verba Plinii referam lib. 5. cap. 17. Ab Occidente littora Essæni fugitant vsque ad Indos, gens sola, & in toto orbe præter cæteras mira, sine ulla fœmina omni Venere abdicata, sine pecunia, sociis palmarum. In diem ex æquo conuenarum turba renascitur, largè frequentantibus, quos uita fessos, ad mores eorum fortunæ fluctus agitat. Ita per seculorum milia (incredibile dictu) gens æterna est, in qua nemo nascitur. Tam fixa illis aliorum uitæ pœnitentia est. Infra hos Engadda p̄pidum fuit, secundum ab Hierosolymis fertilitate, palmarumque nemoribus: nunc alterum bustum. Inde Melita.

castellum in rupe, & ipsum haud procul ab Asphaltite. Et haec tenus Iudæa est. Hæc ille.

Non igitur nouitia res est apud certam hominū conditionem cœlibatus professio. Quodq; magis mireris, cōmendatur à Iosepho (& quidem amplissimè) Essæorum, (Essanos alij vocāt) contubernium, vel hoc vno potissimū nomine, quod cœlibatum syncerè semper atq; illibatè obseruent. Cuius verba ex lib. 2. belli Iudaici, cap. 7. huc afferenda censui. Tria (inquit ille) apud Iudæos sunt genera philosophiæ. Horum vnum Pharisei profitentur, alterum Sadducei, tertium vero (quod etiam probabilius habetur) Essæi colunt, gente quidem Iudæi, verū inter se mutuo amore coniunctissimi: & qui præter cæteros, voluptates quidem quasi maleficia vitarent: continentiam vero seruare, neque cupiditati succumbere, virtutem maximam ducerent. Itaque nuptias quidem fastidiunt, alienos vero filios, dum adhuc molles sunt, eruditioni traditos, pro cognatis habentes, suis moribus diligenter instituunt. Non quia cōiugia vel humani generis successionem censeāt perimendam: sed quia cauendam putent intemperantiam scēminarum, nullam earum vni viro fidem seruare credētes. Quin & diuitiarum contemptores sunt, rerūque apud eos comunicatio admirationi habetur, neque inuenias alteri alterum opulentiā præstare. Legemque sibi dixerunt, vt qui disciplinam suam sectari vellent, bona contubernio publicarent. Ita enim fore, ne vel paupertatis humilitas, vel diuitiarum dignitas appareret: sed permixtis facultatibus, velut inter fratres, vnum esset omnium patrimonium. Probro autem ducunt oleum, & si quis vel inuitus vnctus fuerit, munditijs corpus abstergere, quoniam squalorem decorem putant, dummodo semper in veste sint candida. Designatos autem communium rerum procuratores habent, & ad vsus omnium singulos, indiuisos. Non est autem illis vna ciuitas certa, sed in singulas multi domicilia transferunt, & aliunde aduenientibus sectæ suæ professoribus, quicquid habeant promptum, exhibent quasi proprium. Denique tanquam consuetissimi ad eos ingrediuntur, quos nunquā antè viderunt. Hinc est quia cum peregrinantur, propter latrocinia tantum armantur: neque præterea quicquam fe-

runt. In singulis autem ciuitatibus, ex eodem collegio specialis curator hospitem constituitur, qui eorum vestimenta ceteraque vsui necessaria tueatur. Amictus autem cultusque corporis, omnibus pueris, in metu & sub cura magistrati agere par est. Nec vero vestitum siue calceos mutat, nisi aut omnino conscissis prioribus, aut longi temporis vsu consumptis. Nihil autem inter se mercantur aut vendunt, sed egeni quisque quod habet præbent, refert ab eo quod ipse non habet: quamuis etiam sine permutacione cunctis libera sit facultas, à quibus libuerit accipiendi quod opus sit. Præcipue circa deum religiosi sunt. Namque ante solis ortum nihil prophani loquuntur, sed ei patria quædam vota celebrant, quasi vt oriatur precantes. Deinde ad quas venerunt singuli artes, à curatoribus dimittuntur. Cumque ad horam quietam studiose fuerint operati, rursus in vnum congregantur. Linteisque præcincti velamentibus, ita corpus aquis frigidis abluunt. Atque hac lustratione facta in eadem secreta coeunt, quo neminem alterius sectæ hominem aspirare concessum est, ipsique purificati, velut in sanctum quoddam templum in cœnaculum veniunt: quibus ibi cum silentio residentibus, pistor quidem panes ordine: vnum autem vitulum ex vno pulmento singulis coquus apponit. Deinde voce cibum sacerdos antecuenit. neque gustare quenquam fas est, nisi prius deo celebretur oratio. Post finem quoque prandij vota repetunt. Nam & cum incipiunt, & cum desinunt quasi datorem victus, deum laudibus canunt.

Tunc veluti sacris illis depositis vestimentis vsque post meridiem, ad opera se conferunt. Similitérque in de reuocant cœnant, considentes etiam hospitibus, si quos fortasse interuenisse repererint. Neque vero clamor vnquam rectum illud neque tumultus inquietat. cum etiam loquendi ordine alijs alij cedant. eorumque silentium extra rectum constitutis, arcanum quoddam videatur horribile. Cuius quædam rei perpetua sobrietas causa est, quodque apud eos edendi aut potandi modus saturitate diffinitur. Sed quamquam aliquarum rerum nihil sine præcepto faciunt curatores, tamen in his duobus, hoc est in iuuando & miserendo, liberi sunt. Nam & subuenire dignis, cum opus est suo arbitrio, cuique licet, atque indigentibus alimenta porrigunt.

Sane cognatis dare aliquid sine curatoribus, interdictum. Idem iracundiæ moderatores iusti sunt, indignationem cohibent, fidem tuentur, paci obsecundant: & omne quod dixerint, iureiurando fortius habent. Ipsum autem iusiurandum quasi periurio deterius vitant. Iam enim mēdacio condemnatum arbitrantur, cui sine deo non creditur.

Summum autem studium veterum scriptis adhibent, ea maximè inde, quæ animæ & corpori expediant, eligentes.

Hinc illis morborū remedia, stirpes medicæ, quamq; vina propriâ singuli lapides habeant, à rimantibus conquiruntur. Sectæ vero suæ studiosis non statim cum eis vna collectio: sed per annum integrum extrinsecus commoranti, cuique eundem victus ordinem tribuunt: dolabram quoq; & quod prædictum est perizoma, & albam vestem tradentes. Cum vero processu temporis experimentū continentię dederit, accedit etiã ad communem cibum, & purioribus ob castificationem scilicet, a quis participat, neque tamen in conuictam assumitur. Post ascensionem quippe cōtinentię, duobus annis alii mores eius probantur. Cumq; dignus apparuerit, tunc demum in consortium assumitur. Prius vero q̄ incipiat cōmunem habere cibū, magnis execrationibus adiurat se primū quidē colere deum, deinceps quoq; erga homines seruare iustitiã, & neq; propria sponte nocere cuiq;, neque ex præcepto obesse, quinimo iniquos omnes odisse, & collaborare sēper iustitię sectatorib⁹, fidē omnibus seruare, maximè vero principibus. Neque enim absque voluntate dei, quenquam posse ad principatus potentiam accedere. Si vero ipse cæteris præsit, nunquam abuti, nunquam se abusurum viribus potestatis ad contumeliam subiectorum, sed neque veste aut ambitioso aliquo ornatu reliquis eminere: veritatem semper diligere, & habere propositum conuincere mentientes. Manus vero à furto, & animam puram seruare ab iniustis compendijs, & neque aliquid de mysterijs consecrarios celare. Neq; prophanis eorum quippiam publicare, etiam si intentata quispiam morte compellat. Super hæc autem addunt, nihil se de dogmatibus aliud quàm ipsi susceperint, tradere. Fugere autem latrocinia, & conseruatum iri similiter dogmatis sui libros: angelorum nomina his quidem execratio-

nibus explorât, & quasi præmuniunt accedentes. Hæc ille.
 Neque his contentus adiungit: Viunt autem quam longissimè propter simplicitatem scilicet victus, quod eis nimirum accedere puto propter institutionem bene in eis ordinatam. Quorum etiam in aduersis constantiam, supra communem cæterorum aleam, miris laudibus attollit idem Iosephus: Prodidit (inquit) eorum in omnibus negotijs animos, bellum quod gestum est cum Romanis. Tunc siquidem per artuum fractiões, & ignes, ac per tormenta omnigena transeunt, vt videlicet vel in legislatoris aliquid loquerentur iniuriam, vel ciborum quippiam quod non solent, ederent, ad neutrum horum potuerunt compelli: sed neque deprecari suos tortores, aut inter ipsa flere supplicia: in medijs quinimo cruciatibus subidentes, & qui tormenta admouerant, illudentes, constantes animos cum quadam hilaritate reddebant, scilicet quasi qui exissent denuo recepturi. Hæc ille.

Hic mihi vide quis Apelles, aut si quis Apelle profecti potest artis pictoriæ obseruantior, veris ac viuis coloribus aptius conuenienti sue suam depingere queat imaginem, quam author iste Essænorum continentissimos mores, per singula pene lineamenta ad viuum depinxit. in his enim cernere est vniuersam Therapeutices panopliam suis absolutissimè coloribus ornatam. Et hinc quis nõ in promptu colligat vitæ monasticæ formulã tam abesse à nouitio incerto, vt Euãgelicæ etiã legis tempora transcendat? Erubescat igitur frons perfrieta Bucheri, quod futurum mihi facit persuaderem, nisi ad solam impudentiam nata videretur.

Atqui in Pharisæis aut Sadduceis non pauca circa eorum dogmata se offerunt, quæ merito reprehendas, vt qui Christi Domini censurã (& eam quidẽ acerrimã) nõ effugerint. Pharisæos autem malè aliquando audisse, Christo quæ fuisse iustos, nusquã reperias. Vides igitur vt nec priscis æte Christi temporibus defuerint frequentissima hominum contumelia, quæ cœlibatum in concussa obseruatione coluerint.

Aliud pronunciatum.

Liberum fuerit selectæ alicui virorum communitati certas aliquas, à se, suisque posteris obseruandas, indicere leges. Cuius generis sunt innumera toto cœle

Christiano dispersa sodalitia. Visum itaque est, & id quidem iustissimè, priscis Ecclesiæ Patribus, vnam aliquamstatuere professionem hominum selectorum, qui quod reliquum esset vite, sacro Cœlibatui perpetuo deuouerent.

Et hi sunt qui ad sacra tractâda propius accedunt. Tam quid stupidius aut dici possit, aut cogitari, si quis oblata conditione neglecta, spretoque onere velit ambire honorem? Quasi vero seruus legem imponat domino, non dominus seruo. Audiendus itaque est in ea re diuus Augustinus, qui vt Distinct. 4. recësetur, cap. In istis, sic ait, In istis tēporalibus legibus quanquã de his homines iudicent, cum eas instituunt, tamen cum fuerint institutæ & firmatæ, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas. Hæc ille.

Novissimum ex Hilarij sententia præloquium.

Dicitorum ratio ex causis est assumenda dicendi. Neque enim sermoni res, sed rei sermo debet esse subiectus.

His, quæ præloqui oportuit, præmissis, in rem præsentem veniamus.

Legem de perpetua castitate seruanda, ex sacris scripturæ fontibus haustam demonstrare.

Perpetui Cœlibatus institutum non tam humanitus adinuentum, quàm ex diuinis fontibus haustum deriuatumque; vtriusque organi pagina demonstrat, veteris scilicet ac recentioris: potissimumque euangelica & apostolica doctrina rem ipsam, quod dicitur, ac demonstrat. Quid enim apertius perseuerantis ad mortem vsque virginittatis exemplam ostendit, quam intemerata semper Virginis manifesta professio, qua se perpetuo integritatem seruaturam ingenuè profiteretur, dum ait, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Quibus verbis non in præsens tantum, verum & in posterum viri copulam se negat habituram. Nam si diceret, Virgo sum, & omnis copulæ virilis expers: illud non satis impletet literæ sensum. Nam audire potuisset, Non est mirum, si nondum cognoueris mox viri copulam expertura, ac deinde susceptura prolem. Dicit ergo se ex professo in futurum carnalis copulæ expertem. Id quod pulchrè tradit Gregorius Nisenus, hæc scilicet vir-

ginis verba indicare futuræ virginis tenax propositum. Nam si copula coniugali Ioseph desponsari voluisset, cur admiratione ducta est, dum sibi narratur futura conceptio, cum mox posset effici mater iuxta legis naturam, nisi obstaret futuri propositum cœlibatus? Nunc autem humanitus impossibile probat maternitatem futuram, vel ob id maxime, quod etsi Ioseph sponsum agnoscat, nunquam tamen se virum cognituram declarat. Iam enim superius virginitate statuerat, cum necdum sibi sponsum delegeret: vnde & maternitati virginis opponit. Mox autem ut audiuit superuenturum numinis afflatum, quis non intelligat decretum seruandæ virginis altius increuisse? Fuit ergo in deifera matre perpetuæ virginis institutum.

Hanc verborum intelligentiam agnoscit Diuus Bernardus his verbis, Cum sciat dominus meus testis conscientie meæ votum esse ancillæ suæ non cognoscere virum: quæ lege, quo ordine placebit ei vt fiat istud? fiat nihilominus voluntas eius. Hæc ille. Cui & Beda consentit, dum ait, Quomodo, inquit Maria, fieri potest, vt concipiam, pariamque filium, quæ in castimonia virginis vitam consummare disposui? Hactenus Beda, Augustini sententiam imitatus, qui libro De sancta virginitate cap. quarto sic ait, Priusquam conciperetur (subaudi Christus) iam deo destinata, de qua nasceretur, elegit. Hoc indicant verba, quæ angelo Maria reddidit, Virum non cognosco. Quod profecto non diceret, nisi deo virginis antea voveret. Sed ideo desponsata est viro iusto custodituro, quod illa in voverat. Hæc Augustinus: Quis iam hoc perpetuæ virginis votum non diuinitus potius dilapsum, quam humanitus dicat adinuentum? Hoc certe verbum, Non cognosco, non tam virilis copulæ negat actum, quam perpetuæ continentie indicat propositum. Hoc ipsum non obscure recenset cap. Beata Maria xxvii. quæst. secundæ. Quomodo enim ipsa perpetuæ virginis candorem, quem ceteræ virgines sponte domino obtulerunt, vna præ ceteris deo non deuouisset, cum scriptum sit, Adducetur regi virgines post eam, proximæ eius afferentur tibi in lætitiâ & exultatione? Nec obstat coniugij cum Ioseph fœdus in initum, cum de partium consensu feliciter ob-

seruari possit facer iste cœlibatus : vt abunde docet Cardinalis de Turre Cremata eo loco . Nam cùm matrimonio sit traditio potestatis corporis in vsum copulæ, si petatur, & oraculo certior effecta fuerit virgo beata, nunquã repetendum copulæ carnalis vsum: in nullo secum pugnant & coniugij fides, & perpetuæ candor virginitatis deo deuoræ ac dicatæ, cum etiam (quod fortius est) & virginitatis honor, & genituræ prouentus sese mutuo amplexati sint. Quod quidam hoc carmine recensuit,

Partus & integritas, discordes tempore longo,

Virginis in gremio scœdera pacis habent.

Ita vt hæc secum merito asseueranter dicere potuerit,

Sum quod erã, nec erã quod sum, nunc dicer vtrunq; . Mansit enim quod erat, nempe virgo : nec erat quod est, videlicet mater : nunc vtrunque dicitur & virgo & mater. Quandoquidem, vt Isidorus ait in cap. Coniuges, eadem causa & quæstione, coniuges verius appellantur à prima desponsationis fide, quanuis adhuc ignoretur inter eos conjugalis concubitus. Et vt Chrysofomus sentit, Gratiano recesente in cap. Matrimonium, Matrimonium non facit coitus, sed volũtas. Item & Ambrosius, dum virginem instituit cap. sexto, Non desfloratio virginitatis facit coniugium, sed pactio conjugalis. Id quod manifeste constat de Adam & Heua, de quibus necdum inita copula carnali dictum est, Quos deus coniunxit, homo non separet. Sed hæc parerga. Huc ergo omnia spectat, vt intelligamus deiparam semper virginem perpetuæ virginitatis decus, insignemque triumphum deo deuouisse, cùm diceret, Virum non cognosco, hoc est, me perpetuo non cognituram virũ decerno. Nec enim satis dixeris, Non cognoui : sed omnino, Non cognosco. Id quod Erasmus agnouit, dicens, magis impleri sensum scripturæ, si legatur, Non cognosco: vt & ipsa Græca exemplaria monstrant. Ambrosius tãetã videatur legere, Non cognoui : apertissime tamẽ in hanc recidit sententiam, cum dicat Mariam credidisse futurum, vt virgo pareret, non tamen legisse quomodo id fieret. Quod cum ita se habeat, quid aliud intelligitur, quam de seruanda etiam in posterum virginitate tenax fixumque propositũ ? Dum enim vidit se virginem parituram, quid aliud quãna

virginitatem suo animo præfixit? Proponerat igitur se non
quam virum cognituram. Vides, vt nostro proposito mirè
alludit & arridet germanus literæ sensus. Huius autem
perpetuæ virginitatis in voto & effectu perseverantiam la-
culenter aperit Diuus Ambrosius sexto cap. de institutione
virginis, Dilectus, inquit, domini vt maternæ virginitatis
perseuerantiam suo comprobaret iudicio, quasi filius de ma-
tris pudore sollicitus, ne quis eam tanto conuicio temeræ
integritatis aspergeret: dignum quippe erat, vt qui lacrimas
veniam donabat, matrem dubio pudoris absolueret. Dicit
ergo ad matrem, Mulier ecce filius tuus. Dicit & ad disci-
pulum, Ecce mater tua. Ipse est discipulus, cui mater com-
mendabatur. Quomodo marito vxorem tolleret, si fuerat
Maria mixta coniugio, aut vsum tori coniugalis cognosce-
rat? Hoc autem ad perpetuæ propositum virginitatis per-
tinere non obscure demonstrat Ambrosius esse, cum ad La-
sebiu[m] scribat, eum commendans, quod Ambrosium filium
perpetuo virginitatis voto addixerit, huiusmodi in litteris
confirmans autoritate Apostoli priore ad Corinthios 7.
Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem,
potestatem autem habens suæ voluntatis: & hoc iudicium
in corde suo seruare virginem suam, bene facit. Si ergo com-
mendatur, qui alium deuouet: quanto laudabilius agit, qui
se perpetuo tradit obsequio? Et alio loco ait idem Ambro-
sius, Hæc est Maria, quæ nobis non solum virginitatis in-
centium attulit, sed etiam deum intulit. Vnde letus & ex-
ultans tanto munere dicit Esaias, Ecce virgo concipiet, &
pariet filium. Christus per hanc vnam descendit, sed m-
tas vocauit. Egregia igitur, quæ signum sacre virginitatis
extulit, & intemeratæ integritatis pium Christo verum
leuarit. Hæc ille.

Aliud præterea ex huius intemeratæ virginis exemplo
se nobis conspicuum præbet documentum, quo delinquentium
error exploditur: qui aiunt neminem posse suam deo voue-
re virginitatem, nisi qui certo fuerit edoctus oraculo, quo
constet se in ea perseveraturum. Sed & hunc virgo beata
elidit errorem: quæ necdum oraculo admonita perpetuam
se se addixerat virginitati, futuri euentus nondum præfata
aliàs non fuisset turbata in sermone angeli, secum cognita

quæ nã foret ista salutatio. Ideoq; August. ait, Proposuit se perseveraturam virginem, nisi aliter deus ei reuelaret, committens virginitatem suam diuinæ dispositioni.

Docet & hoc Annæ matris Samuelis facinus egregiũ, quæ ita futurã, si quam deus cõcederet, prolẽ perpetuò deuouit, vt domino perpetuò deseruiret. Quo exẽplo promptissimũ est suũ domino polliceri cœlibatum, si votis aspirare dignetur. Sic & baptismali voto omnes pollicemur nos abrenunciaturos diabolo, & omnibus põpis eius. Quæ res & futura, & non nisi diuino præstari potest auxilio. Si igitur nemo vouere poterit, quod vel à futuro p̄det vel à subsidio externo: nemo ex voto aliquod aggredietur opus, nec pœnitens abstinentiæ rigorẽ, nec diues cleemosynam, nec religiosus animo conceptã polliceri audebit orationẽ: imo nec aliquod opus bonũ, cum scriptũ sit, Sine me nihil potestis facere. & illud, Omnia opera nostra operatus es in nobis. Vouere igitur possumus, quæ ex nobis exequi nequaquã valemus. Pollicemur deo fidẽ nostrã, quæ tamẽ donum dei est. Nam dominus si quod habet, non vult: quæso, quid accipiet? Denique sicut à deo petimus panem nostrũ, ita illi promittimus donum suum, & futurã in castitatis aut abstinentiæ proposito perseverantiã, etiam citra futuri euẽtus oraculũ. Ad hoc enim sufficit bona mēs cum diuini imploratione auxiliij. Nam qui cœpit, ipse p̄ficiet bonũ opus. Quot enim hominũ milia de deo bene sperãtia citra diuinũ oraculũ quẽ humiliter vouerãt, fideliter præstiterũt? Dicit Paulus in Corinth. 1. epistola cap. 7. satis sup̄q; ostendit minime expectandã sup̄ futura perseverãtia apocalypsim, priusq; deo deuouetur virginitas, cum oēs velit esse sicut seipsum. At non ab omnibus exigendã c̄set reuelationem. Quis enim credat oibus ad p̄fectionẽ tendẽtib; reuelatiõẽ opus esse? Quin & de virgine satis esse dicit, si potestãtẽ habeat suę volũtatis: & hoc iudicat in corde suo, vt seruet virginitas. Spõtanea volũtas hic exigũt cũ humili imploratiõẽ, de oraculo expectãdo nulla m̄tio. Itẽ, Beatior erit, si sic p̄mãserit virgo: non dicit, recepto prius oraculo. Illud certe constat, quod fidelis dominus non sinet nos tentari vltra id quod possumus: sed faciet in tẽtatione p̄uentũ, vt possimus sustinere. Illud nobis oraculum instar omnium esse debet.

Amplectendum potius diui Augustini consilium, qui vigesimonono de virginitate ait: Præsumite, fidei, roboramini, permanete, qui vouetis & redditis domino deo vestra vota perpetuæ continentia, non propter præsens seculum, sed propter regnum cælorum. Nemo, inquam, diffidat, cui scriptum sit apud Esaiã quadragesimo octauo: Qui sperant in domino, mutabunt fortitudinem: assument pennas sicut aquila: currēt, & nō laborabunt, ambulabūt & non deficiēt. Christus itē ait: Omnia possibilis esse credēti. Et Paulus, Omnia, inquit, possum in eo, qui me cōfortat Christus. Iam quid illi satis esse possit, cui isthæc minus sufficiēt conculca? Bona igitur mente, & humili oratione, opus est: quod oratio humiliantis se, nubes penetrat: nec quiescit, donec appropinquet: nec consolabitur, donec accipiat. Hæc est, quæ vincit inuincibilem, & ligat omnipotentem. Qui & ipse ait: Si vos, cum sitis mali, nostis bona data dari vobis: quanto magis pater vester cælestis dabit spiritum bonum petentibus se? Quæ de re ita Hieronymus: Hæc datum est, qui à deo petierunt, qui voluerunt, qui ut acciperent, laborauerunt. Vt autem ait Chrysostomus, Ideo non omnes capere possunt, quia non omnes volunt. Palma proposita est: qui concupiscit gloriam, non cogitet de labore. Hoc auxilium gratiæ volentibus nō denegatur, dicit enim dominus: petite, & accipietis. Hoc igitur vno deiparæ virginis exemplo perpetua stabilitur integritas, & nota editur falsitas.

Nunc ex alio euangelii loco superest stabilire perpetuum virginitatis votum. Matthæi videlicet decimonono Christus ait: Sunt eunuchi de matris vtero sic nati, sunt, qui ab hominibus facti sunt: & sunt, qui se castrauerunt propter regnum cælorum. Hic euangelicus locus omni sollicitudamante (si quis alius) in hoc pronunciatu videtur ad fundandum perpetuæ virginitatis institutu. Quis enim est spiritualis ille eunuchus, nisi qui (cum natura potens sit) vno à se exemit omnem libidinis amplexandæ facultatem: ut nemo ex omnibus est, nisi qui voto perpetuæ se addidit castitati. Huic certè intelligentiæ omnes ad vnum ecclesiæ proceres conspirant, atque consentiunt. Diuus Hieronymus sic ait: Tertii sunt, qui se castrauerunt propter regnum

cælorum: qui cum possint esse viri, propter Christum eunuchi fiunt. Hic certè (vt ita dicam) eunuchismus omnem libidinis actum in posterum adimit. vt quod natura facit in altero, in isto faciat voluntas. Ait enim Chrysostomus: Qui se castrauerunt, non membrorum dicit abscissionem, sed malarum cogitationum interemptionem. Verùm utrobique implicita est necessitas quædam: vna ex natura, altera ex tenaci firmoque proposito. Consentit Origenes ita inquit: Magna res propter regnum dei suscipere eunuchizationem, quod non capiunt omnes, sed quibus datum est. Datum est autem omnibus, qui huiusmodi sibi gladium petunt à deo. Atqui gladius iste nihil aliud est, quàm voto firmatum propositum perpetuò abstinendi à venereis. Diuus Ambrosius in hoc euangelico pronuntiato stabilien-dæ virginitatis proram puppimque constituit lib. de virginibus tertio: dum initiatas sacris mysteriis & consecratas integritati puellas nubere prohibet: negans hoc esse improbum, vel nouum, vel inutile. Nam si esset improbum, ergo improba essent vota omnium, & improba forent ea, pro quibus præmia constituta sunt. Sed neq; nouum. Christus enim integritatem hanc docuit in spadonibus, qui se castrauerunt propter regnum cælorum. Itaque, inquit, iam tunc dominus docuit esse debere intemerata studia castitatis. Vnde & apostoli eam cæteris præeminere cernentes, dicebant: Si ita est causa viri cum vxore, non expedit nubere. Quo dicto & grauiora iudicarunt onera vin culi coniu-galis, & veræ integritatis gratiam prætulērunt. Post hæc ita colligit: Est ergo cælesti voce probata virginitas, dominicisq; ex petenda præceptis. Verùm quia non nulli sunt, qui huiusmodi votum non facile admittant, nisi in grandæuam ætate caducis: huic errori ita obuiat Ambrosius: Non abnuo, inquit, sacerdotalis esse cautionis debere, vt non temerè puella veletur. Spectet planè, spectet ætatem sacerdos, sed fidei vel pudoris. Spectet & maturitatem verecundix, examinet grauitatis caniciem, morum senectam, pudicitix annos, animos castitatis: deinde si matris tuta sit custodia, comitum sobria sedulitas: si hæc præsto sunt, non deest virgini longæua canicies. Si hæc desunt, differatur puella tam moribus quàm annis. Non ergo ætas reiicitur

florentior, sed animus examinatur. At certe Theclam non senectus, sed virtus probavit. Et hinc quid plura contem-
 cum omnis ætas habilis deo, perfecta sit Christo? Denique
 non virtutem ætatis appendicem dicimus, sed virtutis acce-
 tem. Nec mirere in adolescentulis professionem, cum lege-
 ris in paruulis passionem. Scriptum est enim: Ex ore infan-
 tium & lactentium perfecisti laudem. An dubitamus, si us-
 usque ad continentiam sequatur adolescentia, quem visum
 ad mortem confitetur infantia? Et quasi incredibile pueri-
 mus, si puellæ nobiles Christum sequantur ad regnum, quæ
 etiam pueri sequebantur in desertum? Sicut legimus, quæ
 saturata sunt de quinque panibus quatuor millia hominum
 exceptis, inquit, pueris & mulieribus. Nolite ergo à Chris-
 to arcere infantes: quia & ipsi pro Christi nomine sustinent
 martyrium. Talium est enim regnum cælorum. Vocat enim
 dominus, & tu prohibes? De ipsis enim dominus ait: Venite
 eos venire ad me. Nolite adolescentulas arcere, de quibus
 scriptum est: Propterea adolescentulæ dilexerunt te nimis, &
 introduxerunt te in domum matris suæ. Hæc ille. Quæ idcirco
 longius protracta recensui, ut discant, si queant erubescere
 Epicuri de grege porci: qui omnes ordines, gradus, ætates,
 ab amplectendæ castitatis desiderio impudentissime ab-
 terrent. Quos aptissime depinxit Sapiens, dum ait: In via
 stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos ab-
 mat. Qui potius antesignanum nostrum Christum imitantes,
 inuitare debuerant ad præmium: ut præfecti suos milites
 ad ardua inuitant, dicendo, Qui potest capere, capiat:
 hoc est, tametsi non omnes ad hæc ardua assurgant, se tamen
 quisque excitet periculum facturum, an rem tam insignem
 assequi possit. Dicit autem, Qui potest capere: ut à deo potius
 expectemus auxilium, quàm de virium nostrarum mensura.
 Non enim sumus sufficientes ex nobis quasi ex nobis,
 sed sufficientia nostra ex deo est. Capere igitur monemus,
 non præstare hoc egregium margaritum: facilius autem est
 capere ab eo qui offert, & nos inuitat ut petamus, quàm ipsi
 ex nobis præstare valeamus. Ut autem hic vela complectamur,
 non obscure monstratum est in his Christi verbis nobis
 proponi perpetui cœlibatus indiuisum propositum,
 qui scilicet eunuchus spiritualis à se abdicat omnem libidinem.

nis nedum vsus, imò etiam facultatem, iurisq̃ue si non facti potestatem. Nam eunuchismus iste necessitatē dicit nō naturæ, sed obligationis. Hos nimirum euangelicæ legis eunuchos euangelicæ & ipse propheta Esaias futuros pronunciauit quinquagesimosexto cap. ita inquit: Non dicat eunuchus, Ecce ego lignum aridum: quia hæc dicit dominus eunuchis, Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meū: dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus. nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. Quibus verbis, si quibus aliis, designantur castitatem suam deo deuotētium apud deum reposita præmia. Nam de his maximè doctores sacri hæc verba intelligi volunt. In quibus est Ambrosius de virginitate. Quorum etiam ordo commendatur ab eodem Esaiâ quinquagesimoquarto. Cui & Paulus succinit quarto ad Galatas cap. Lætare sterilis, quæ non paris: ordo videlicet continentium eorum, qui ex professo cœlibatum seruant. Erumpe, & clama, quæ non parturis, quia multi filii desertæ, magis quàm eius quæ habet virum. Nam vt Hieronymus ait: Virginitas replet cœlum, & humana connubia terram, & ex cœlibatu innumera prodiit spiritualium soboles puerorum. Nec enim suis eunuchis caruit veterum patrum prisca ætas, plurimum alioqui coniugio & proli suscipiendæ intenta. Habuit enim suum Abelem, cuius virginitatis candor roseo martyrii sanguine aspersus, in futuras retrò generationes triumphat, dum iusti meretur epithetum ab ipsa veritate pronunciatum, dum sanguinem Abel iusti appellat, quod nomen excellentius est à filiis & filiabus. Quid quòd ex virgine terra primus parens prodiit, ex cuius etiam virginis costa prima omnium mater Heua emerfit. Huic succedere posteriores cœlibes. Iosue, de quo sic ait Hieronymus aduersus Louinianum: Ostende mihi Iesum Naue vel vxorem habuisse vel filios, quod si monstrare potueris, victum me esse fatebor. Nazareus Senfon vel hoc vno titulo posteritati commendatur, nisi hoc laudi eius detraxisset, magna parte honoris adempta, quòd vxorius plus æquo factus est hostium præda. Contra verò hoc ad gloriæ cumulum accessit in filia Iephtæ, quòd hinc virgo migrare

potuerit . Quo nomine congaudendum illi potius est, quam dolendum, quando (vt Hieronymus ait) nuptiæ coniuntur morte, virginitas post mortem incipit coronari.

Huic catalogo inscribendi sunt Helias & Helisæus, etiam si rumpantur ilia stupido Iouiniano. Ioannes enim Baptista in sua virginitate perdurauit, quem Christus dominus venisse asserit in spiritu & virtute Heliae. Sed neque dissimili corporis integritate ac puritate. Hic autem nemo dubitauerit innumerum prophetarum clarum, qui sub Heliae atque Helisæi signis militabant, abiecta re vxoria & familiaribus curis, imò nec eis vel de limine salutatis, cœlibatum diligentissimè coluisse, cum Ioannes Baptista fuerit Heliae viuum quoddam simulachrum, Helisæus vero seueræ semper abstinentiæ antesignanus fuerit. Quid memorem Hieremias propheta deo dicatam ab utero purissimam castitatem? De quo Hieronymus in prologo, fuit Anathotites, qui est nunc hodie vicus tribus ab Hierosolymis distans millibus. Sacerdos ex sacerdotibus, & in matris utero sanctissimus, virginitate sua euangelicum virum Christi ecclesie dedicans, qui & vaticinari puer exorsus est. Dicitur cum suo trium puerorum comitatu non tam corporali eunuchismo, quam perpetuò ex animo castitate firmata posteritati gloriosus euasit, vt qui non tantum cœlibatus sed cœlibatus apud posteros exemplum dici meruit. Neque enim filios habere potuit, qui adhuc puer in captiuitatem ductus est: nec ullos sua iusticia filios liberare potuisset, nisi ex laterali cognatione prognatos.

Accedente autem euangelica luce impleri comparata domini virginum continentiumque immenso cramine. Huius virginitatis antesignanos enumerabimus, Iouenem apostolum vel hoc vno nomine plus ceteris distinctum, & à puero apostolorum adscriptum collegio. Quam idcirco ad prælaturam assumptum Hieronymus negat, cum foret ipse virgo, quia, vt ait, ætati delatum est. Petrus enim senior erat: ne adhuc adolescens ac pueri progressæ ætatis hominibus præferretur. Tantum tantum apud hunc valuit virginitas, vt arcana & hauserit & deposuerit, quæ nuptiæ capere non potuissent: vnde

in hoc delectus sit ex omnibus, cui virgini virginem matrem dominus commendaret. Ioannis Baptistæ seuera castitas, & casta seueritas omnes ad se in desertum suo etiam trahebat silentio: vsque adeo totus mons fumigabat, eo quòd dominus descendisset super eum.

Paulum fuisse virginem nemò citra pudorem audebit inficiari, qui modò hoc vnum apud se cogitauerit, quòd lapidantium Stephanum vestimenta reposita essent apud pedes adolescentis, qui dicebatur Saulus. Quòd si adolescens fidei colla submisit: quomodo illi vacasset coniugij vincula subire, qui mox non acquiescens carni & sanguini abiit in Arabiam, quiq; postea consulturus erat, quòd qui habent vxores, sint tanquam non habentes? Et quòd apertius est: Solutus es ab vxore, noli quærere vxorem. Hoc autem omni dubio procul virginem eum demonstrat, quòd ait priore Corinthiorum septimo, Volo autem vos omnes esse sicut meipsum. Quòd certe citra inuidiam velle non poterat, nisi virgo fuisset. Quis enim citra iniuriam optet virgines à suo gradu excellentissimo ad viduitatis deiicere statum, hoc est, à tribunali ad subsellia? Alioqui dicturus erat, Vellem omnes fieri plusquam meipsum, nempe virgines. Nec enim, qui se abortiuum profiteri non erubuit, inferiorem à virginitate gradum à se abnegasset, si solum viduus, non virgo fuisset. Quis enim solum viduus ac verè pius virginibus sese nedum æquiparare audeat, quin potius sibi in infimo stanti in supremo sedis honore triumphantes virgines assidere cogat? Hæc igitur satis apertè docent Paulum fuisse ac permansisse virginem. Nam quòd quidam obstrepunt de potestate mulierem circumducendi, quasi vxorem habuerit Paulus, quam circumduceret, vnius illis Hieronymi autoritas satis esse debet, qui ait, Vbi de comedendo & bibendo, ac de administratione sumptuum præmittitur, & de mulieribus sororibus infertur, perspicuum est non vxores debere intelligi, sed eas, quæ de sua substantia ministrabant. Nam quòd additur, sorores, tollit vxores: & ostendit eas germanas in spiritu fuisse, non coniuges. Nam si vxorem Paulus

habuisset, dicturus erat, Nos qui vxores habemus, si-
 mus tanquam non habentes. vt mirum sit, quam præ-
 posterè Erasmus collegerit Paulo fuisse vxorem, cum o-
 mnino contrarium hinc eliciatur, nisi quòd spirituali-
 bus oculis illi opus erat. Nam quis non potius diceret
 se optare coniugatos redigi in ordinem inuuptorum,
 quàm inuuptos in ordinè coniugatorum? Sic caucet dum
 progredi se putat, regreditur. Atqui in via dei non pro-
 gredi, regredi est. Vult ergo Paulus inuuptos mane-
 re inuuptos, sicut ipse est: aliàs vellet omnes esse con-
 iugatos. Sic solet affectus nimium propensos in rem
 quampiam transuersos agere. Quod Psalmista nota-
 uit, dicens, Ipsi obliquati sunt, & ceciderunt, nos au-
 tem surreximus, & erecti sumus. Nec satis habuit Era-
 smus hoc delirasse loco, nisi & eadem semper chorda ab-
 errans, in Philippensibus quarto cap. pronubi pariter-
 gens, Diuum Paulum, & eum quidem virginem, inuuptam
 trahat ad nuptias. Qui mos est nuptiatoribus istis per-
 liaris, vt magnatum exemplo sua imperfecta tegant. Qui
 de germano compari mulierem vxorem facit, refragante
 etiam dictione, vbi pro virili genere fœmineum vult in-
 telligi. Dum enim legitur, Germane compar, grauius ha-
 bet, si legatur, Germana coniunx, noua quadam meta-
 morphosi, virili sexu in fœmineum verso, refragante, vi-
 hilominus Theophylacto, imò & exèplari Græco, & inter-
 prete Hieronymo, vbi dictio *γυναικ*, virili effertur gene-
 re. Adeò nuptiator, litera etiam refragante, propensius est
 in rem nuptialem, vt etiam nihil minus cogitantes, imò
 prorsus auersantes coniugia, trahat ad nuptias. Verum
 hæc larua nec diu, nec multis imponit. Quod autem
 pseudohieronymi, vt ait, auctoritatem eleuat, qui ger-
 manum nomen dicit esse hominis, & compar officii, nihil
 scire oportet eum non esse Hieronymum, sed potius Pri-
 masium Diui Augustini per omnia æmulatorem, sicut &
 Theophylactus Chrysoctomi imitator est. Quod autem
 dixi Primasii esse opus, quod operibus Hieronymi imitari-
 tur, id quidem primo intuitu constabit, vbi quis exempla-
 ria inter se conferet. Verbis enim paulum immutatis, nul-
 lum est sententiarum discrimè. Atqui Primasii apud omnes

non leuis est autoritas. Maneat igitur suus ecclesie sensus solidior, quam vt interturbari possit vnus Eusebii sententia ecclesiasticae historiae libro tertio: quando ne Hercules quidem contra duos, quanto minus contra omnes, qui praecesserunt, qui que sequuti sunt syncerae pudicitiae fautores & illustratores? Eusebii siquidem scripta quanti Hieronymus aestimet, vel hinc conicere licet, quod ait, ad Minerium & Alexandrum scribens, Ego & in adolescentia & in extrema aetate profiteor Origenem & Eusebium Casariensem viros esse doctissimos, sed errasse in dogmatum veritate. Nam praeter citatos sic ait Ambrosius, Non diceret Paulus, bonum est innuptis vt sint, sicut & ego, nisi esset integer corpore. Nec diceret, Vellem omnes esse sicut meipsum habens vxorem. Nam hoc dicens, virgines esse nollet, quod absit, quin & iuuenulus anticipatus est gratia dei. Haec Ambrosius in priorem ad Corinthios septimo. Alio item loco dicit Hieronymus ad Eustochium de custodia virginitatis. Neque audiendi sunt, qui Paulum vxorem habuisse confingunt, cum de continentia differens, intulerit, Volo omnes esse sicut meipsum. Non potest tantorum virorum leuis esse autoritas de sensu scripturae medullitus hausta, nisi quod nuptiatores isti malunt alieno velamine suam impuritatem tegere, quam propriam detegere turpitudinem contrarias extollendo virtutes.

Iam si caeterorum apostolorum discipulorumve conditionem percurrere libet, inueniemus eos magna ex parte nuptiarum fuisse expertes. Id autem satis constat, quod si qui ex eis vxorem habuerint, fuerunt quasi non habentes. Nulla certe, paucis exceptis, vel vxorum vel sobolis ex veterum scriptis extat memoria: quin & si qui vxores habuerint, eas acceperunt, quo tempore euangelium nesciebant: quo assumpto negotio, coniugale officium a se abdicarunt. Constat nihilominus Lucam medicum octogenarium in virginitate perdurasse. De Iacobo autem fratre domini, quo modo illi vacasset rei vxoriae operam dedisse, qui, vt recensuit Hegesippus, de vtero matris sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquam attonsus est, nec vnctus unguento, nec vsus balneo,

& cetera? Ioseph, vt diuo Hieronymo placuit, virgo
virgini desponsatur. Et mirantur nostræ ætatis Epicurei,
vnde irreperit cœlibatus ipsi ecclesiæ catholicæ: qui po-
tius mirari debuerant, quomodo non amplius diffusus sit
in omnes ordines. Si tamen expenderent, quantum dif-
fusa fuerit per Alexandrinam ecclesiam, diuo Marco au-
thore, continentia, quam, vt diuus Hieronymus ait, se-
radicitus inseruit, vt omnes ad continentiam suo exem-
plo cogere videretur. *Qua* de re idem Hieronymus in Phi-
lone, Apparet, inquit, talem primum Christo credenti-
tium fuisse ecclesiam, quales nunc monachi esse nituntur
& cupiunt, vt nihil cuiusquam proprium sit, nullos inter
eos diues, nullus pauper, patrimonia egentibus diuiden-
tur, orationi vacatur & psalmis, doctrinæ quoque & con-
tinentiæ, quales & Lucas refert primum Hierosolyma sed-
se credentes. Pendet itaque à diuino instituto & aposto-
lico exemplo, qui hodie sacerdotali adhæret ordini, cœ-
libatus.

Tertius iam stabiliendæ continentiæ locus occur-
rit ex diui Pauli testimonio, qui priore ad Timoth. quin-
to ad hunc præcipit modum, Adolescentiores viduas de-
uita. Cum enim luxuriatæ fuerint, in Christo nubere vo-
lunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam
fecerunt, qua scilicet voto adstrictæ tenebantur. Quo-
doquidem hunc locum omnes vno ore ecclesiæ proceres
de voto castitatis interpretantur, vt apertè docent post Car-
yostomum Theophylactus, & post Augustinum Prima-
sius. Sic enim Theophylactus ait, fidem irritam, conuentu
dicit & pactiones, quas inanes fecerunt. Eas tamen cum
Christo pepigerant, quocirca damnationem acquirunt.
Primasius autem sic ait, Primam fidem irritam fecerunt: quia
fecerunt sibi illicitum, quod licebat, vouendo castitatem.
Et hæc, inquit, regula non solum in viduis, sed & in vir-
ginibus tenenda est. Hinc diuus Augustinus ad Iulia-
nam, In electa & deo voto oblata non solum capessere
nuptias, sed velle nubere damnabile est. Nam & hoc de-
monstrat apostolus, dicens, Nubere volunt, habentes dan-
nationem, quia primam fidem irritam fecerunt, est non
nubendo, tamen volendo. non quòd mala iudicentur ne-

præ, sed damnatur propositi fraus, damnatur fracta voti fides. Et super psalmo septuagesimo quinto, Quid est primam fidem irritam fecerunt? scilicet vouerunt, & non reddiderunt. Et ita aliis plerisque locis interpretatur Augustinus. Huic sanè interpretationi de integro astipulatur consilium Carthaginense quartum cap. ultimo, & consilium Toletanum quartum cap. quinquagesimo quinto. Consilium item Auracense cap. vigesimo septimo, conspirantibus Aurelianensi & Elibertino consiliis. Aurelianense quidem decimo septimo capite, Elibertinum vero decimo tertio ista confirmant. Nec ab huiusmodi scopo abscedit Ambrosius, qui ait temerarium esse profiteri, quod ætati adhuc iuuenili credi non debet. Damnationi enim fit obnoxius, qui ab hoc declinat, quod rectè fecerat. Cæterum Augustino per omnia fermè consentit Anselmus, eisdem penè verbis hanc confirmans sententiam, ut vix prodire possit, etiam si sit impudentissimus, qui celeberrimum hunc patrum cōsensum nedum lacerare, sed nec arrodere queat.

Nunc progrediendum ad vltiora.

Apostolorum collegium vsu non caruisse votorum, leui manu demonstrare.

Constat ex his, quæ nuper protulimus ex scripturæ sacre thesauris desumpta, voti deo placetom hostiã ex spiritus sancti instituto emeruisse. Nunc (quod ipsi magis mirabuntur nuptiatores hæretici) palàm faciemus nec apostolico quidem cœtui vsu defuisse votorum, paupertatis inquã atque cœlibatus. Quæ vota in ipsa primitiua ecclesia tantisper magna ex parte perdurauerunt, donec ipsa in vinculis charitatis perseveraret: necdum Iudææ limites egressa adhuc angusta populo, cum nec ad cæteras toto orbe diffusas nationes peruenisset. Quod posteaquam factum est, ea bonorum communicatio contracta est ad certos quosdam therapeutarum conuentus, qui dei cultores speciali nomine vocabantur. In quarum congregationum locum subière, qui hodie monachi & cœnobitæ vocantur, & à Dionysio Areopagita therapeutæ. Quod

ergo in vniuersitate populi Christiani seruari non potest ad therapeutarum collegia contractum est, nempe bonorum in commune possessio, & perpetua obseruatio castitatis. Hanc enim vitam obseruationemque apostolicam vocat Augustinus, quasi illa à fontibus apostolicæ obseruationis ad cœnobia conuentusque monasticos deriuata sit. Huius rei locupletissimi testes nobis erunt Philo Iudæus de ecclesiæ Alexandrinæ laudibus, ac diui Marci illius institutoris. Diuus item Dionysius Areopagita, qui de therapeutice plurima disseruit. Cui adstipulatur Georgius Pachymeres, huius diui Dionysii interpres, qui ante mille abhinc annos viuere desit. Qua de re fusius proxime differemus. Illud ad præsens stabiliehdum erit ipsos apostolos ex professo in primitiua ecclesia sua bona in communi tenuisse, ac cœlibatum, quoad licuit, obseruasse, ut qui ante euangelium vxores habuerant, ipso illo tempore fierent tanquam non habentes. Qui vero rei vxoris molestias nondum contraxerant, ab inito sacerdote nunquam inière iugum coniugii. Quam quidem obseruationem etiam ipsa Orientalis ecclesia agnoscit. Quæ quauis ad sacerdotium recipiat coniugatos, nunquam tamen eos, qui cœlibes sacris fuerint initiati, ad nuptias transigrare permittit. Nunc igitur probandum est apostolorum alioqui suarum proprietati ex professo abrenunciasse, & oculis quidem vsos, sed in communi. Cuius rei, etiam si cætera desint, hoc vnum fidem facere potest & equidem certissimam, quod Matthei quarto dicitur. Illi cœnabulo relictis retibus sequuti sunt eum, nempe Petrus & Andreas: quodque de Iacobo & Ioanne subiungitur, Illi relictis retibus & patre, sequuti sunt eum. Cuiusmodi abdicatio qualis fuerit, abundè Gregorius docet. Malum (inquit) reliquit, qui sibi nihil retinuit: multum dimisit, qui cum re possessa etiam concupiscentiis renuaciam. A sequentibus ergo tanta dimissa sunt, quanta à non sequentibus concupisci potuerunt. Ex quo elicere promptum est, apostolos non res solùm, quin & facultatem sibi acquirendi ac priuatim possidendi abdicarunt. Chrysostomus hinc alludens ait, In hoc nos docuerunt, quia nemo potest terrena possidere, & perfectè ad cœlestia peruenire.

Huius autem priuatæ possessionis abdicatio ex alio colligitur loco, nempe Matthæi decimonono, cum Dominus dicat: Vade vende omnia quæ habes, da pauperibus, & sequere me. Cui diuino instituto obtemperasse apostolos Petr^o profitetur, præmium inde requirens his verbis: Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te: quid ergo erit nobis? Cajetanus autem verbum (omnia) ad negocia refert, non ad possessiones: sed pudendo niuium errore. Nam hoc verbum Christi: Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus: quis nisi stupidus de negocijs intelligat, & non de rebus possessis? quasi vero Dominus velit, aut nobis consulat vendere sollicitudines nostras, & dare illas pauperibus. Hoc certe (vt rectissime Catharinus ait) est scripturam non exponere, sed corrumpere ac peruertere. Non ergo secus hæc verba intelligi possunt, quam de rerum possessionum abdicacione. Atqui huiusmodi abdicatio non solum in præsens, imò & in posterum facta fuisse intelligenda est, id quo non nisi voto fieri potest. Apostoli itaq; facultatem aliquam priuatim possidendi à se penitus abdicarunt, qui nihil nisi in communi possidebant. Nec solo proposito, nisi voto firmato, huiusmodi facultas auferri potest. Quod Christus confirmans ait: Vos qui reliquistis omnia. Omnia dicit, nihil excludens: ergo & futuram rerum in priuato possessionem. Aliàs non omnia reliquissent, qui sibi ius priuatim & negociandi & possidendi reseruassent. Si mihi diffidis, audi Augustinum dicentem: Dixerant potentes illi, Ecce nos reliquimus omnia. Hoc votum potissimè vouerant. Sed vnde hoc eis, nisi ab illo de quo dictum est: Dans votum vouenti? Huiusmodi abdicacione apostolos vsos dicere habet, qui modo intelliget in apostolis æqualem fuisse rerum mundanarum abdicacionem. Atqui Diuus Matthæus sic sua reliquit, vt spem futuræ possessionis omnium procul ab se abijceret. At æqualis in omnibus fuit abdicatio rerum, si non in re, certe in proposito. omnes ergo ius priuatim possidendi à se abdicarunt. Cum autem dominus dicat, Si quis dimiserit patrem, vxorem, filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet. Constat agros non alienari, nisi in perpetuum. Est igitur huiusmodi abdicatio perpetua. **V**sus autem rei vxoriz nullo alio quàm voto abdicari po-

test. Iá si quis obijciat, ad retia & remos redijisse piscatores apostolos. Hoc certe factum est, vt in cõmune rebus vterentur, non vt priuatim aliquid possideret. Sed quid opus est ampliore testimonio, cum in Actis legatur secundo, quartoque capitibus: Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna: nec quisquam eorum qui possidebat aliquid, suum esse dicebat: sed illis erant omnia communia. Porro qui omnia in communi possidet, nihil priuatim sibi reseruat. Nec est quod quis hæsitet in verbo, possidebant. Possidebant quidem, sed in communi. At nemo puto existimabit discipulos aliud ore pronunciasse, & aliud concepisisse animo. Si igitur dicebant omnia esse communia, non aliud corde cogitabant, præsertim quum Petrus ob mendacii causam extremo supplicio affecerit Ananiam & Saphiram. Voce igitur & ore amplectebantur apostolorum inter se communionem. Cui sententiæ ad stipulatur id quod nuper relatum est de Anania & Sapphira, quos in cõmuni obiurgat Petrus, dicens non eos mentitos hominibus, sed deo: cui sane non mentirentur, nisi quod à pollicitis recessissent. Præcesserat igitur promissio, quæ non nisi votum rationem habet. Quod autem ibi dicitur: Nonne manent tibi manebat, & venditum in tua erat potestate: illud ad possessionem in communi pertinet. Nam cum non esset cogens inter illos, & cuique daretur prout illi opus esset: perinde erat, atque si vendens precium agri apud se retinisset.

Nam qui nullius eget, satis possidet. Nec ineptè tamen aliam sequi poterimus coniecturam, si intelligamus tunc primum voto fuisse abrenunciatum rerum priuatæ possessioni, quum distractæ rei precium substerneretur apostolicis pedibus. Quod signum erat efficax solennizati voti.

Re itaque nondum exhibita prædium possessori manens manebat: & rei venditæ precium adhuc subiacebat potestati venditoris, donec sponte traditio fieret per abdicationem rei pedibus apostolorum exhibitæ: sicque votum sequens tunc primum prioris priuatæ possessionis extinguebat libertatem.

Hæc per se ita liquent, vt mirum sit Caietanum in uerbo sensu aduersam huic hausisse sententiam. Quod si in ea re hæsitabat, consulere debuerat sanctissimorum patrum interpretationem: quæ (si quando occurrit dubium) nobis viceo-

ræuli esse debet. Quandoquidem Hieronymus ita declar-
 rat, Quod licitum erat, per votum sibi fecit illicitum: sicut
 Ananias & Sapphira, quibus post votum de precio possessi-
 onis suæ retinere nihil licuit, illicitè tenuerunt: ob quam
 causam subita morte prostrati sunt. Idem Paulinum mona-
 chum instituens, sic ait: Iam non sunt tua quæ possides, sed
 dispensatio tibi credita est. Memento Ananiæ & Sapphiræ.
 Illi sua timidè seruauerunt. Tu considera, ne Christi substã-
 tiam imprudenter effundas, id est, ne immoderato iudicio
 rem pauperum tribuas non pauperibus, & secundum dictũ
 prudentissimi viri, liberalitate liberalitas pereat. Quod au-
 tem, sua, Hieronymus dicit, id quidem verum in communi,
 sed non priuatim. Qui iccirco peccabant, quòd de commu-
 nibus priuata facere tentarent. Conspirat in hanc senten-
 tiam Gregorius, qui ad Venantium ait, Ananias pecunias
 deo vouerat, quas diabolica vicius persuasione subtraxit.
 Deniq; exemplũ istud omnibus est in digitis, quoties ex-
 ecrari volumus vitium temerati voti paupertatis. Quod fi-
 eri minime deberet, si huiusmodi exemplum nihil haberet,
 cum voto commune. Recensentur hæc à Gratiano in ca-
 pite Ananias, decima septima, quæstione prima. Com-
 probantur ea quæ diximus, diui Clementis Romani ponti-
 ficis sententia: quam recenset Gratianus in cap. Dilectissi-
 mis 12. quæst. 1. his verbis: Istius consuetudinis more reten-
 ti etiam apostoli, eorum quæ discipuli communem vitam du-
 xerunt. Erat enim (vt bene nostis) multitudinis credentiũ
 cor vnum, & anima vna &c. A qua tamen sententia Car-
 dinalis de Turre Cremata Humbertũ secutus resedit: ne-
 gans ex voto, sed tantũ ex charitate bona fuisse commu-
 nia. Verũ quia vrgetur hoc nomine votũ ex verbis glossæ,
 quæ Ananiã dicit votũ vouisse sicut & ceteros, tãdè admit-
 tit votũ, sed temporale in præsens tantum, non in posterũ
 duraturũ. Deuouebãt, inquit, ea quæ tunc habebãt: nõ tamè
 abrenunciabant ex voto omnibus videlicet in posterũ ac-
 quirendis. Huic tamen sententiæ reclamatur sacrorum
 turba doctorũ, quin & res ipsa. Nã apostoli vsq; ad mortem
 in eodẽ pposito perdurarũt, videlicet relinquendi omnia,
 & sequendi Christũ. Non igitur fuit tẽporale, sed perenne
 votũ. Alioqui mittentes manũ ad aratrum, respexissent re-

trò. Nec legitur vbi aut quādo hunc ritum communicationis bonorum mutauerint: quin potius Gregorius hoc verbum; omnia, ad præsentia & futura extendit: vt supra monstratum est. Sed quid opus multis, cum toto suæ vitæ studio apostoli pro regno cælorum militarent? Qui semel omnia reliquerant, relicta quomodo resumere potuissent, quum eadem semper causa in eis perseverauerit omnia relinquendi? Illud tamen non negauerim hanc proprietatis abdicationem non fuisse inter omnes Christianos: verum potissimum inter eos qui se adnumerabant eil legio apostolico in Iudæa. Et hanc iterum abdicationem confirmat Vrbanus Papa in cap. Scimus, eadē causa & quæstione: vbi de communi vita voto firmata loquitur. Et hunc viuendi ritum apud suos non adinuenit, sed hausit potius Augustinus, vt non tam dicendus sit author, quàm regulæ apostolicæ imitator, vt est in cap. No dicatis. Non est igitur humana hæc constitutio, sed diuina potius & apostolica. Quin & totā cœnobiticæ disciplinæ plenitudinem ab apostolicis fontibus sumpsisse exordium abundè docet Abbatissæ Pyramonis capitulū quintum collationis, apud Cassianum, Quo perlecto nihil superest, quod ad hanc huius rei faciendam vltra desyderare possis.

Qua ratione cœlibatus perpetuus ordinibus sacris adhaeserit, pluribus argumentis demonstrare.

P Alā ex prioribus fecimus non paupertatis tantum, sed & perpetuæ castitatis votum, tradente scriptura sacra, diuinitus institutum: nunc qua aut ratione, aut modo sacris ordinibus medullitū hæserit, agnoscendum est. Huius enim origo longo abhinc repetenda est initio, à prima siquidē origine traditæ legis Moisaicæ. Si quando tractandæ rei sacræ se offerret occasio, primum omnium publicitus indicebatur: sanctior quædam à mortalitatis commercio abstinentia. Exodi decimonono, cum lex à domino tradenda foret, audiit populus, Eræ parati in diem tertium, & ne appropinquetis vxoribus vestris. Quid igitur censendum est de his, qui ad fingula pene momenta altari assident, & res tractant sacratissimas, cuiusmodi sunt, sacerdos, diaconus, & hypodiaconus

Iam si sacerdoti pro veteris legis vsu nuptialis concedebatur facultas : ea erat tot, tamque variis adstricta repagulis, vt pene eligibilis foret vxorem non duxisse. Nam semel amissa vxore, alterius ducendæ nullus supererat locus. At qui difficilius cōtinet carnis semel expertus delicias, quàm qui semper fuit tori maritalis expers. Et id quidem erat allusio ad futurum euangelicum cœlibatum. Sic enim parua leuem faciunt ad grauiora viam.

Deinde cùm libertas orandi à continentia pendeat (vt diffuse tradit diuus Paulus in Corinthiis priore, septimo) quid nisi perpetuo cessandum est à nuptiali sollicitudine, cui semper est orandum, cuique semper altari oportet assistere? Nam & Zacharias, Lucæ primo, à domo & familia aberat, donec impleretur dies vicis suæ atque officij. Hinc prodiit celebris Bedæ sententia, Huic conuenit semper cōtinere, cui semper incumbit orare.

Ad hæc, 1. Reg. 21. munditiam puritatemque triduanā exigebat sacrorum panum delibatio, dicente Achimelech ad Dauid, Non habeo laicos panes ad manum, sed tantum panem sanctum. Si mundi sunt pueri à mulieribus, manducant. Et hic aberat longe à pane illo vero: quin potius ab illo distat, quantum cœli à terra: de quo dictum est, Non Moy ses dedit vobis panem de cœlo, sed pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Nam authore Hieronymo in epistola ad Titum, Tantum interest inter panes propositionis & corpus Christi, quantum inter vmbra & corpora, inter imaginem & veritatem, inter exemplaria futurorum & ea ipsa quæ per exemplaria figurabantur.

At hic mihi dicturus est coniugij propugnator, fateri se immunditiam omnem debere procul esse ab huiusmodi sacrorum administratione: coniugium autem non esse de genere immundorum, cum scriptum sit, Honorabiles nuptiæ, & torus immaculatus. Cui respondendum, quod vt aurora per se quidem lucida, meridianæ luci collata obscura & tenebrosa censetur ita & huius coniugij vsus immunditiæ quandam rationem habet, si cum sacrorum administratione conferatur, etiamsi per se culpa vacet. Id ne effectum à me putes, ecce promptum tibi scripturæ testimonium nuper prolatum, Si mundi sunt pueri à mulieribus, mā

ducent panes. Hinc diuus Hieronymus aduersus Iouinianum ait, Panes propositionis, quasi corpus Christi de vxorum cubilibus surgentes, edere non poterant. Contemplandum est, quod dixerit Achimelech; Si mundi sunt peccati ab vxoribus, videlicet quod ad mundiciam corporis Christi, omnis coitus immundus sit. Hæc ille. Huc spectat Augustini præ clara sententia libro quaestionum veteris & noui testamenti. Nunquid omne quod ante cæteros licet, ante imperatorem licet? Quanto magis in dei causis. Ac per hoc antistitem eius puriorem cæteris esse oportet. Ipse enim personam habere videtur, quia necesse habet quodammodo Christi vicem agere, aut orare pro populo, aut offerre, aut tingere. Et huic non solum concubitus non licet, verum etiam ministro eius: quia ipse mundior debet esse: quia sic etiam sunt, quæ ministrat. Nam sicut ad comparationem leucæ tenebræ non tantum obscuræ, sed etiam sordide sunt: ad comparationem autem stellarum lucerna caligo est: ad solis vero comparationem stellæ nebulosæ sunt: ad dei autem claritatem sol nox est: ita quæ ad nos munda & licita sunt, ad dei dignitatem quasi illicita & immunda sunt. Quamquam enim bona sunt, dei tamen personæ non competunt. Nunquid non tunica mediocrius hominis quam mundana, imperatori tamen sordida & illicita est? Similiter & saxonitica senatori? Ac per hoc antistites dei puriores esse debent, quam cæteri: quia & Christi habent personam, & ministros dei mundiores esse oportet. Nemo enim imperatori ministrat, nisi vestimentis claris & mundis indutus. Deus autem quia natura clarissimus est, ministros eius natura magis quam vestibus mundos esse oportet. Hæc Augustinus. Si ergo huius vitalissimi panis usus est sacerdoti euangelico continuus, quomodo ergo usum hunc non continua sequatur continetia: vt qui indefinenter scribit, indefinenter se castitati deuoueat, iuxta Origenis sententiam in lib. Numerorum, homilia 21. Alludit Hieronymus aduersus Iouinianum, Habuerunt quidem vxores nonnulli apostoli, sed quas eo tempore ceperant, quo euangelium nesciebant: qui demum assumpti in apostolatam relinquunt coniugale officium, cum Petrus dicat, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Hinc & Paulus, Tempus hoc

est, qui habent vxores, sint tanquam non habentes. Quod si nec illis permittitur vti, quas legitime duxerant, vxoribus: quomodo igitur sacerdoti euangelico licebit ducere nondum habitam? Item que Paulus ait, Qui sine vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, & diuisus est. Atqui contemplationis vnitas non admittit diuisionem, & ministerij assiduitas nõ recipit huiusmodi intermissionem.

Docent, quod hoc loco persuadere nitimur, innumera, quæ sacerdotale coniugium sequerentur, incommoda. Primum rerum pauperibus distribuendarum iniqua distributio, quæ non sine grauissima pauperum iactura tota in vsum familiæ cederet. Exemplo nobis esse debet filiorum Heli intemperata lasciuia. Deinde si omni statui cœlibatum adimas, adeo vt omnes omnium locorum ordines generationi vacari oporteat: continuo experietur vel vnus ætas hominis orbem ipsum minime suffecturum ei, quæ mox successura est, soboli. Huius à me pronuntiati si quis experimentum scire volet, sibi ob oculos suæ mentis constituat quatuor ex vno generationes, in quibus omnes educendæ proli daturi sint operam. Iam, si ex vno quinque prodeant liberi, secunda generatio quinquuplatam prolem educet, tertia vero centum viginti quinque liberos proferet. Quarta vero sexcentis viginti quinque ex vno progenitis filiis, qui oppidum implere sufficiant, familiam oneratam videbit, idque infra sexaginta annorum interuallum. Iam mihi vide, nisi huic effrenatæ ac luxurianti propagini modum aliquem imponat cœlibatus, quis tandem locus capiet homines? Bene igitur Sapiens ait, Tempus plantandi, tempus euellendi quod plantatum est. Tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus. Ab initio orbis nascentis tempus erat plantandæ syluæ: nunc autem vtendum est sylua cædua, non quod occidatur, qui nati sunt, sed vt modus ponatur nascituris: qui nulla re melius adhiberi potest, quàm per cœlibatum. Ex huius continentia commodo collige in laxis coniugij habenis irreparabile incommodum.

Pepererunt hæ sacerdotales nuptiæ graue in toto ordine discrimẽ. Inde enim tumultuosus emerfit à plebe aduersus sacerdotium contemptus, etiam vsque ad seditionẽ,

idque circiter annum domini millesimum septuagesimum quartum, auctore Roberto abbate diui Michaelis. Cum enim in Neustria à sede apostolica madata prodissent super huiusmodi cœlibatus obseruatione sub Gregorio septimo, qui antea Hildebrandus appellatus est: qui, rimum nuptialem sacerdotibus interdixit, extantibus super hoc nonibus, vt in cap. Preter hoc. xxxii. distinct. Itaque lxxiii. distinct. cap. Si quis episcopus. Cum igitur Gregorius septimus celebrata synodo & simoniacos anathemate, & nuptiariorum sacerdotes suspensione officii plecteret: oblitendo etiam plebem ne concubinariorum, qui se legitime coniugatos fuisse contendebant, sacris, dum ab eis celebrarentur, adisteret in eorum confusione. Graue inde scandalum ortum est, quale vix ab initio nascentis ecclesie factum auditum sit: aliis pro coniugio, pro cœlibatu alioquinose contendentibus. Et hinc captata occasione tantus horror sacerdotalis nominis apud laicos obortus est, vt de plebe etiam vilissimus contra ordines sacros insurgeret, & ecclesiasticæ prælaturæ iugum excuteret: venturaque est vsque ad sacramentorum contemptum, dum omnia autem merantur, aut in dubium vertuntur. Suos quisque baptizant infantes: & quibus sacrum deerat oleum, aurium priuano vice olei sibi quisque desumebat, eo humore pro oleo vti. Et hi quidem cum vitæ dies vltimus instaret, vnicuique cœnugatis sacerdotibus omnino recipere renuunt: oblitquia sepulturæ ab eis aut præstita, aut præstanda paripendentes. Decimas alioqui debitas aperte denegant, denique vsque ad sacrosanctæ ac omni honore dignissimæ ecclesiasticæ contemptum, conculcationemque deuentum est. Et hoc odium pene inextinguibile laicorum mentibus inspsit ob sacerdotes, quos videbant coniugatos: cum tamen verus esset concubinatus, quàm coniugium. Hi scilicet erant fructus sacerdotalis incontinentiæ: qui diuelli non poterunt, donec vno consensu sacerdotes cœlibatum ampleterentur. Vt enim cætera taceam, quis libens ac volens sacerdoti coniugato suæ conscientie secreta committat: scilicet vxorem eius ac liberos vix sibi temperaturos à probis & conuiciis, si forte vir vxori saltem imprudens huiusmodi secreta reuelat?

Præterea vt perspicuum sit nuptiatoribus istis, quantū à gradu deiiciat nuptiale negociū sacro ordini coniunctū ipsos sacerdotes: ponam illis ob oculos miserā ac infelicem coniugij sacerdotalis conditionem, vt à Brochardo monacho describitur in Syria obseruari, in itinerario suo Hierosolymitano, cuius rei se oculatum testem asserit. Enarrationis tenor ita se habet: Nota quòd Catholicus ipse & omnes alij prælati sunt monachi, nec quisquam nisi monachi ad hæc ecclesiastica admittuntur officia. Clerici vero seculares & sacerdotes fere nullam habent authoritatem, nec aliud agunt, nisi quòd diuina celebrant officia. Ad omnes horas signum faciunt cum tabula lignea (non enim campanas habent) & tunc nocte surgunt ad matutinas preces, excitantque se mutuo, vt omnes conueniant: nec iterū dormitum eunt post illas absolutas preculas, sed sedent in ecclesia docentes populum vsque ad auroram. Sacerdotes omnes sunt vxorati: nec aliquis permittitur exequi sacerdotis officium, nisi legitimum habeat vxorem. Sabbato duntaxat & die dominico missas celebrant: reliquis diebus per hebdomadam amplexibus vacant. Mortua vero vxore sacerdos continebit, nec aliam poterit ducere vxorem. Et si fornicatus aut adulteratus fuerit, sine spe vlla amittit officium & ecclesiam. Quòd si vxor eius adulterium perpetraverit, sacerdos maritus eius aut continebit, aut officium & ecclesiam perdet. Vxor vero adulterans nasum perdet: & vir qui cum ea concubuerit, castrabitur, etiamsi legitimam habuerit vxorem. Id ego semel fieri oculis meis vidi. Mortuo vero sacerdote, vxor eius relicta continebit: & si aliud præsumperit inire matrimonium, comburetur: sin meretricari libuerit, nil mali patietur. & id sæpe apud illos euenire solet. Et hæc mihi videtur potissima causa esse, quòd tot in illis terris inueniuntur meretrices. Nam vxores talium continere nolentes, meretrices efficiuntur. Fures committentes furta non admodum nociua, & alij malefactores, qui mortem non commeruerunt, castrantur, ne filios generent paternorum morum imitatores. Id scio, quum essem apud regem Armeniæ, habuit regina plures quàm sexaginta eunuchos. Rex cum omnibus principibus & nobilibus suis libenter audit verbum dei: quibus etiam singulis diebus ho-

ra tertia illud à monachis, quos *Vetrapethe* vocant, deuote ex sacris libris proponitur, vtentibus expositione Iohannis Chrysoftomi, Gregorij Nazaneni, atque Cyrilli, quem ipsi *Kyryllum* proferunt. Deuoti & morigerati sunt in ecclesia: nec facile vllum ibi videas dissolutum aut indisciplinatum. Quum episcopus sacrum facit, habet altarios suos ministros, puta diaconum, subdiaconū & acoluthum. & cum magna grauitate ceremonias solitas celebrat. Habet *Brochardus* monachus. Cuius enarratio quid aliud ostendit, quàm monachorum, qui cœlibatū obseruant, excellentiam: contrā vero nuptiatorum abiectissimam & infelicissimam seruitutem, vel ob hoc vnum, quod cum spiritu cœperint, carne consumantur. Quocirca rectissime censuit pius iuxta ac doctus, vir sane integerrimus, Iudocus *Clichtouæus*: qui ita perspicax est iudicioq; puro, vt quod ante oculos situm est, non satis habeat intueri, sed rerū virtus sua metiatur prudētia, quæ vere spiritualis est, cum ait, Quod aperta nuptiali in sacerdotio fenestra, rotas ecclesiastici ordinis status decolor statim appareret, ac fœda informitate conspurcatus. Iam cum nec summus ipse pontifex statuere possit quicquam, vnde decoloretur status ecclesiæ, constat matrimonij vsum sacro ordini admittenti vire non posse. Eademque opera retunditur in salum penitus & infatuatum *Erasmi* cōsiliū, qui pro Matrimonio declamans sic ait, Mihi sane videtur non pessimo consiliarius rebus ac moribus hominum, qui sacerdotibus ac monachis ius indulgeat coniugii. O stupidum consiliū, quod nec amplecti dignantur, qui sunt apud Syriam *femichiniani*. Nullas enim monachis permittunt nuptias, etiam si sicus nedum sentiat, imo & consulat *Erasmus*. Quam graphicè Christus dominus carnalem istam sapientiā depinxit qui ait, Si sal infatuatum fuerit, in quo terra salietur? Ad nihilum vltra valet, nisi vt conculcetur ab hominibus. Sic dominus solet infatuare *Achitophelicorū* istorum cōsilia. Quæ cū aliis mala sint, sunt tamē ipsis pessima cōsultanda.

Vt autem in viā redeamus, plane intelligit lector occulatus ex his, quæ diximus, minime secum conuenire & aliud in sacris operam, & nuptialis curas negotii: quando vt *Brochardus* nuper enarrauit, iugo maritali alligari la-

cerdotes maxima parte temporis arcentur à factis. Hi enim sacra potius delibāt, quàm de integro perficiant: quādo vna tantum die hebdomadae sacris vacare liceat nuptiaris istis sacerdotibus. Sic domino visum est olim Israclitico populo celestis Mannae duleedinem non prius imperitari, quàm exhausta foret penitusq; consumpta, quam secū ex Aegypto tulerat, farina.

Nunc quando semel enumerandorum discrimini viā, quae coniugiū sacerdotale circumstant, sumus ingressi, libet pauca, ex multis delibare, quibus liquido cōstabit, quòd (si ita se habet causa matrimonij in sacerdotio) omnino non expediat sacerdoti nubere, etiā si liceret. Licet enim, & non expedit id, quod cum culpa vacet, attingam (vt sic dicam) secum attrahit culpam: veluti de naphtha dicitur, quòd cognatas ad se euocet flammās. Primum quidem ecclesia Graeca, cui visum est huic coelibatus iugo colla subducere, vt nec vasa sua deo sancto & vero sacrificatura munda accurate seruet, iam seruit cum filiis suis, ablatumque est ab eis regnum, nempe intelligentiae scripturarum, datumque est genti facienti fructū. Quid memorem curarū ac sollicitudinū turbamū inconditam, quae nuptiatores obruere solet? Primum quidem, vt poeta ait,

Semper habet lites aeternaque iurgia lectus,

In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.

Vides vt coniugij diuisio hominem distrahit ab vnitae ac solitudine, cum tamen dominus dicat vnum esse necessarium, nempe contemplationem, sacerdoti. Hec enim est pars optima, quae ab eo auferri non debet, qui semper adsistit altari. Hoc inquam est breue compendiu, quo ad diuini nominis contemplationē itur & reditur. Nam qui sine vxore est, vt Paulus ait, sollicitus est quae sunt domini, quomodo placeat deo. Vt igitur nulla esse potest conuentio lucis ad tenebras, ita nec bene ac feliciter cum connubio sacerdotioq; conuenit. Agnus enim immaculatus puros ac sedulos exigit ministros, qui ait, Sancti estote, quia ego factus sum dominus deus tuus.

Ceterū non lōge abest huic cōnubio sacerdotali (neq; id quidē leue) imminens periculū, nēpe irregularitatis, non ex parte tantū viri, imo vero & vxoris, si forte aliquē ex vi-

ri cōsanguineis carnaliter cognoscēs, postea ad viri sui cōcubitū reuertatur. Hinc mille tricæ, & laquei innumeri cōnubiis suboriri solēt: à quibus longe abest cœlibatus.

Vt ne interim omittam, quòd rerū ecclesiasticarū vtilitas & cōmoditas in varias transmigratura sit familias vnus beneficium cœlibatus. Non enim transibit ad posteros, sed ad quosuis beneficii vacātis capaces & idoneos. Alioquin à patre infra septa eiusdem domus perpetuo demigraret in filios, si coniugii locus detur apud ordinatos. Nam quid frequentius accidere potest in huiusmodi familia sacerdotali, quàm perpetuum sacrilegium: dum scilicet filiorū & hæredum turba necdum expectato cadauere (id quod nec vultures faciunt, qui cadauera expectant) vniuersam supellestem harpyarum more dilaceratam scēdarent? Quis enim modus dari potest huic furori, dum sibi quisque consulit, ne perpetua laboret inopia: quando nec hodie turba ipsa nepotū, quæ longius absistit à stipite, arceri potest à prædā ac rapina? Quid igitur censeas de vxore & filiis, cum melius muscæ sequantur, cadauera lupi: ita & prædā sequatur turba, non hominem?

Rursum quis tam Stoicus seu apathicus, vt carnem suā aliquando odio habeat, & non curet eam? At, latissime distat Stoicus ab Epicureo. Cura igitur familiæ semper torquebit animum sacerdotis, & in diuersa misere afflictam mentem distrahet quotidianæ necessitatis curis implicita, nisi hic vnus cœlibatus huic morbo medeatur.

Quid, quod indecorum est, si filius patri in altari ministrat: ne dicatur hæreditate possideri sanctuarium dei? Quare vna opera antiquari oporteret in eā rem editor canones. Atqui vt canis à corio vix absterrebitur vnctio, ita & egre, imo & difficilius multo fili⁹ diuelleretur à latere patris. Quem licet expellas furca, tamen vsque recurret.

Hic mihi videant antichristianæ licentiæ assertores, quibus belle consulant, vt videri volūt, Christianæ (vt aiūt) libertati. Hoc enim non est liberare à malis, quin potius in malorū lernā retrudere sacerdotiū. Id quoque perspicuum est vel cōmuni naturæ iudicio, cuius solius impulsu sacerdotis vix cōtinuo pudore suffunderetur, vbi audiret se aut presbyterissimam, archidiaconissimam, canonissimamve appellari. Hic pu-

Innatus docet minime cōuenire sacerdotibus cōiugia.
 Adde quòd tota diametro à se inuicem distāt animi pu-
 ritas vitæ sacerdotalis comes indiuidua, & rei venereæ (vt
 sic dicam) brutalitas: quando (vti diuo Augustino visū est)
 nihil ita mentem virilem de arce deiicit, quàm attactus fœ-
 mineus. In eo enim brutescit vis tota rationis humanæ.
 Qui igitur inter coniugium & sacerdotium concordiam
 somniat, prius efficiet, vt placidis coeant immitia, vtq; ser-
 pentes aubus gementur, tigribus agni. Iam quis non
 videt ex his tori maritalis deliciis dilatandā effrenatā mul-
 titudinis turbam: quæ tamen absterreri debuerat vel vnus
 seueritate cœlibatus? Quis demum infinitæ multitudinī
 occurrere poterit, si semel liceat rei vacare vxorię, vnā cum
 sacrorum cultu ordinum? Quisq; enim vnā cum vili mi-
 nisterio frui volet sacerdotio. Et quo tandem deueniet por-
 tio illa designata pauperibus, cūm omnia peritura sint in-
 ter manus filiorum & hæredum? Iam nemo, nisi cæcus,
 intuetur, neque vtile, neque expediens, sed neque omnino
 decorum congruūve sacerdotio admiscere cōnubium.
 Id quod plane intellexerūt viri spirituales, quorū expectā-
 dum erat iudiciū. Nam spiritualis omnia diiudicat, etiā se-
 creta dei. Quibus ea cum primis non infima cura fuit, ne-
 dum auertere à nuptiis sacerdotium, imo id efficere, vt ipse
 nuptiæ transmigrando euolarent ad cœlibatum. Id quod
 fieri posse censuit Eusebius Papa circiter annum Domini
 trecentesimo quintum: vt recenset Gratianus in cap. De-
 sponsatam. 27. quæst. 2. Carnales vero nuptiatores quid
 nisi contemnendi sunt? Quorū probris insectanda veniūt
 iudicia, cūm spiritualis istorū iudex oculatissimus Paulus
 dicat, Carnalis homo nō sapit quæ dei sunt. Stultitia enim
 est illi. Nemo tam fuerit stupidus, vt aut canū latratus ina-
 nes curet, aut certe cœcorū velit imitari vestigia. Omnes ad
 vnum viri spirituales legem de cœlibatu aut tulerunt, aut
 latam cōmendauerunt. Negligendi ergo sunt Epicurei isti
 lasciuix libidinūq; præcones, in quibus sensum commu-
 nem merito desideres. Lege si lubet Cardinalem de Turre
 Cremata in cap. Diaconus, 27. distinctione. Item ex ca-
 none Apostolorū 27. In nuptis autem, qui ad clerum pro-
 uecti sunt, præcipimus, vt si voluerint, vxores accipiāt, sed
 d ij

lectores cantorésque tantummodo.

HABES Christiane lector, si huc oculos admouere
liber, rationem cœlibatus sacerdotio adiuncti euangelico.
Nunc quis in ea coniunctione modus seruatus sit, paucis ac-
cipe. Mox ab illucescente euangelico sacerdotio ita se ha-
buit coniugiũ ad sacerdotale munus, vt ferme ad lucẽ tene-
bræ: quãdo vbi semel accesserit sacerdotiũ, nullus superest
cõnubio locus more vtriq; ecclesiæ cõmuni & semper illi-
bato: ecclesiæ dico Oriẽtali & Occidẽtali, Græcæ in quã &
Latinæ. Verũ ante Syrici Innocentiũ; expleta tẽpora cõ-
iugio præeunti accedere & succedere potuit sacerdotiũ, ja-
re quidẽ non tam laudato propter excellentiam, q̃ indulto
propter necessitatẽ. Istud Hieronymus non sicut, qui ad-
uersus Iouinianũ ait, Eligebantur mariti in sacerdotiũ (pri-
ma scilicet ecclesiæ ætate) non nego: quia non sunt tanti vir-
gines, quãti necessarij sunt sacerdotes. Nã in exercitu assu-
muntur infirmiores, vbi non subest numerus fortiũ: ita non
suppetẽte numero virginũ aut continentiũ, assumbũt cõ-
iugati. Et id quidem coniugiũ vsu coniugali licitũ erat, sed
magna ex parte mutilum orationis, sacrificij aut prædica-
tionis causa. Quorum vsus continuus vertere cogebat
vxores in sorores, ita suadente diuo Paulo, Tempus breue
est, qui habent vxores, sint tanquam non habentes. Atqui
in hoc coniugio cœlibatus multo post tempore mansit in
consilio, non autem in præcepto, vsq; ad tempora Syrici &
Innocenti, ad annũ videlicet restauratæ salutis quadrin-
gesimũ. Adhuc mœsis erat in herba, necdũ albescebant
aristæ, vt falx continentia sacerdotio admoueretur: nec er-
rat durioribus præceptis lignũ fumigãs extinguendũ. Satis
erat cõsuluisse, q̃ qui vxores haberẽt, essent tanq̃ non habẽ-
tes. Accedebat igitur sub id tẽpus sacerdotiũ cõiugio, nõ cõ-
iugiũ priori sacerdotio, vsq; dũ frugib; iã adultis falce leges
refecãda foret. Datũq; est in mandatis, vt ad ordines sacros
non eligantur, nisi vel virginẽs, vel vidui & pposito ac vo-
to, simũlq; ecclesiæ catholico instituto in æternũ pudici. Id
quod elegãti carmine expressit Arator in Actis apostolicis
Ecclesiæ nunc alma fides sine fine pudicos
Pontifices iubet esse suos: & quærit in omni
Cauta tribu quos rite probet: nec sanguinis iste,

Sed meriti successus erit.

Attendentes igitur ecclesie proceres, quod quos noctu die-
 q; oportuit pro plebe orare, oporteret etiam & mundiores es-
 se, & nuptiali sollicitudine carere (vt censuit Ambrosius pri-
 ore ad Timoth. 3.) hanc sacerdotio legē indixerūt, vt nec
 coniugiū sacerdotis, nec sacerdotium accederet coniugio:
 tāctū nonnūq̄ sacerdotiū succedere possit, cōnubio alterius
 partis morte dissoluto. Iam si quis furibundus opponat
 humanā esse huiusmodi constitutionē ac sanctionē: fateor
 illud quidē, sed quā nemo in ecclesia euertere possit: vt que
 sit ex diuini iuris fontibus hausta, quo scilicet iure cauetur,
 Mūdi estote, qui fertis vasa domini. Veluti si quis sinū Per-
 sicum aut Indicū vocet, qui tamē vere pars est maris Ocea-
 ni: ita & vniuersalis cōstitutiones ecclesie humanitus qui-
 dem promulgatæ sunt, sed diuinitus excogitatæ & infusæ
 mētibus humanis, vt non puræ & humanæ, verū quadāte-
 nus diuinæ appellādę sint: quemadmodū sinuū recessus ab
 Oceani appellatione non prorsus abhorret. Et vt riuus p-
 cedit à scaturigine fōtis, ita & hęc institutio à iure diuino:
 præsertim cū per ecclesiā lata sit, quæ nec in fide, nec in
 moribus errat, & cui omnes subesse oportet. Ius ergo huma-
 num est, sed diuino annexū. sponsæ lex est, sed quæ nunq̄
 præsentē careat spōso. Cui instituto ecclesia occidētalis ad-
 hæsit: hoc cauens, ne quis deinceps sacris insigniretur ordi-
 nibus, nisi qui spōte cœlibatū amplecti vellet: & ita ample-
 cti, vt ad continentiam posthac sese adstrictū vel suo silentio
 profiteretur: cū illi pponitur, vt aut ordini cedat, aut ex-
 pectationi futuri cōiugij. Quā in re nullus queri potest sibi
 aut illatum dolum, aut factam iniuriam, cū scriptum sit,
 Multo melius est non vouere, quā post votum promissa
 non reddere, Ecclesiastes quinto.

Vt autem grunientium porcorū strepitus supprimatur,
 qui ex Epicuri grege prognati Christianorū nomine glo-
 riantur: quos propria malitia ita excæcauit, vt querant im-
 pietatem in domo iusti, suis pedibus sancta conculcantes:
 docēdum est hanc legem ex omni parte iustam esse, & nul-
 li adferre iniuriam, quando nemo cogitur. Nemo enim cō-
 gi potest ad asperiores vitam, nisi sibi fecerit præiudiciū:
 alias in pœnam peccati cogeretur ad seueriorem viuendi

ritum, vt est in cap. Præfens. 20. quæst. 3. & in cap. Puella. 20. quæst. 2. vbi sola taciturnitas facit præiudicium. Hic autem nemo cogitur, vt præclare docet Bernardus in tractatu de dispensatione & præcepto his verbis, Regula omni homini proponitur, imponitur nulli: prodest si deuote suscipitur, & tenetur: non tamen, si non suscipitur, obest. Quod autem in voluntate est suscipientis, non in potestate proponentis, volutarium merito dixerim, non necessarium. Attamen hoc ipsum quod dico voluntarium, si quis ex propria voluntate semel admiserit, & promiserit deinceps tenendum: profecto in necessarium sibi ipse conuertit, nec liberum habet dimittere, quod ante tamē non suscipere liberum habuit. Ideoq; quod ex volutate suscepit, ex necessitate iam tenebit: quia omnino necesse est eum reddere vota sua, quæ distinxerunt labia sua: & ex ore suo aut condemnari iam aut iustificari. Hæc ille. Et ob eam causam non otiose legislator Moses Exod. 18. cap. retulit in literas. Quod cum cetera de manu sua indumenta altaris ministri recipient, fœminalia tamen seu subligacula quisq; sibi de more aptabat: vt hinc intelligeremus nemini iugum castitatis imponi, quin potius onus illud vnūquēq; scientē ac volentē pro arbitrio in se recipere. Subligacula enim sibi quisque aptabat, nemo alteri. Neq; aliud diuus Paulus voluit, cum diceret De virginibus præceptum non habeo: consilium autem do. Nam de ceteris ornamentis ita legimus, Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis, & baltheos ac tiaras in gloriam & decorem: vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum, & filios eius cum eo. Secus de fœminalibus. Facies inquit, fœminalia linea, non vt eos induas, sed vt ipsi ea sibi componentes operiant carnem turpitudinis suæ: a renibus vsque ad fœmora, & vtentur eis, quando appropinquant ad altare, ne iniquitatis rei moriantur. Hæc igitur aptandorum subligaculorum religio manifeste probat cœlibatum assumi non tam alieno imperio, quam priuato eius, qui ordinatur, arbitrio.

Vt autem obiter dicam, casu accidere potest, vt quæ libertate coniugii priuetur etiam inuitus publicæ utilitatis causa: cuius tuendæ gratia etiam vita exponenda est sicut membrum, ne reliquum corpus pereat, periculo sit

opponit naturali quodam instinctu. Quemadmodum si quis expressis, non tamé animo conceptis, matrimonij verbis coniugium se velle inire simularet: in fauorem tamen matrimonij consentire cogitur, nisi prius consenserit. alioqui nulla esset in contractibus humanis firma securitas, & naturalis fœderis regula semper & vbique nutaret, si audiretur, suam simulationem profiteri volens. Nam cui nō creditur prius affirmanti, nec credendum est etiam neganti. Pari certe ratione in voto emisso, aut habitu religionis per annum gestato, aut si vxor coniugem viderit ad meliora vota transire, dissimulando sibi præiudicium facit: & vbi antea continentiae non consenserit, consentire cogitur. aliàs fenestra aperiretur dissolutioni votorum omnium, nec vlla esset in huiusmodi sacris ritibus fixa perseverantia. His casibus ad partem relegatis, sua cuique manet aut continendi, aut secus, integra libertas: quæ in nullo læditur, etiam si conditio aliqua honesta, vtputa deinceps continendi, sacro ordini annectatur: exigenda ab his, qui sese deinceps offerent paratos huic prouinciæ subeundi. Nam qui accedunt, nulla offenduntur iniuria, si eis ordo denegatur, ad quem nihil adhuc iuris habent, nisi præstata promissæ quæ eis præstanda declaratur, conditione. Frustra igitur queritur sibi factam iniuriam, cui denegatur id, in quo nihil iuris habet. Iam quàm recte annexa fuerit ordini sacro huiusmodi cōstitutio cœlibatus, vel hinc patet, quòd optimus quisq; officio tam insigni vix censeatur idoneus. Quid igitur mirum, si honestis conditionibus ad perfectiora inuitentur ordinandi? Interuenit ecclesiæ autoritas, quæ in fide & moribus non fallitur. Lenissima quæque collegia honestas posteritati cōditiones imponere possunt & leges: quas nisi quis receperit, suo cōsortio censeatur indignus. Iniqua foret conditio ecclesiæ & grauiter onerosa, si staret in sacerdotio coniugium. Nam sacerdotia ipsa deuoluerentur ad filios plerunque inutiles futuros, neglectis vtilioribus: qui ad id officium eligendi venirent. Nec vnquam sacerdotium aliquod ab hæreditaria possessione eximi posset sine dura & graui querela: aliàs filij bonis paternis inhiantes, cum summa inopia & inedia calamitosam vitam ducerent. quibus incommodis solus medetur cœlibatus

batus. Ideoque hanc prouidam legem eleganter commen-
dat Arator poeta, dum exigit à sacerdotio castitatem, ut ha-
beat quos rite probet: nec hæreditate, sed prouida electio-
ne possideatur sanctuarium Dei. Iusta igitur & sancta est
lex cœlibatus instituti, quæ multa secum adfert perfectio-
nis morumque compendia: nemini ius suum adimit, & plu-
rima dispendia vitat. Nec obstant qui interim committun-
tur abusus. Non enim culpa vini est, sed culpa bibentis.
Aliàs cœlum & ipsa elementa de medio tollenda ueniret,
à quibus pestilentissimus aer nonnunquam oboritur, totus
quandoque orbem magna ex parte usque ad internecionem
vexans & flagellans. Sicque tollenda esset ab hominibus ro-
luntas ac libertas: quæ nisi adesset, infernus non foret. Tol-
le (ut Augustinus ait) libertatē, infernus non erit. He-
sunt pseudoeuangelicorum stupidissimæ argutationes, plu-
beaque ac stupida iacula: quibus nihil imbecillius aut duri-
us aut cogitari potest. His certè incantationibus & carminibus
Circe socios mutauit Vlyxis, nempe ex hominibus in por-
cos, ex catholicis in hæreticos. Ut autem Grilius ille apud
Plutarchum nulla ratione adduci potuit, ut abiecta feritate
humanitatem resumere vellet: cui non solum vita potima
placebat, imò vero multis probris humanę sortis conditio-
nem insectabatur, hoc ipsum nostris hæreticis accidit. Qui
quum ratione & honestate catholicos à bonis institutis di-
uellere non possint, scommatum ac blasphemiarum plau-
stra sibi vndecunque coaceruant, ut vel solo odore vel gu-
stu continentię sacerdotalis prætereuntibus immittant
fastidium. Quòd si circumspectos & oculos suis neque-
ant irretire sermonibus, fumos saltem offundant incautis,
& hoc ab improbis impetrent, quod modestioribus per-
suadere nequeunt. Verùm illis relinquamus suos deos
iratos.

Non incongruum fuerit hoc loco Orientalis ab Oc-
cidentalibus ecclesia varia instituta, variumque ordinem, suis
distinguere limitibus. Cuius rei apicem diligenter exequi-
tur Cardinalis de Turre Cremata in capite, quod autem,
vicesima septima distinctione. Rem autem paucis accipe.
Hoc inter Græcos conuenit & Latinos, quod in mino-
seruantes à coniugali copula non absterrentur: qui maine

res vero semel adepti sunt, ad matrimonium contrahendū prorsus sunt inhabiles. Maiores appello à diaconatu supra. Fuit enim quando subdiaconatus non dicebatur sacer ordo, nempe vsque ad tempora Gregorij Magni. Sic enim ab apostolis traditū est, vsuque perpetuo receptū, ne quis maioribus inauguratus ordinibus, habilis sit matrimonio contrahendo. Hoc docet apertè sextæ synodi canon, ad Græcos etiam pertinens, Si quis eorum. distinct. 32. & cap. presbyteris. distinct. 27. capite etiā, Cū in præterito. distinct. 88. In hoc autem discrepat Occidentalis ecclesia ab Orientali, quod Orientalibus connubio iunctis licuit & licet ordinum & coniugij vti officio. Id quod Occidentalibus licuit, licet reclamantibus (sed non prorsus efficaciter) sacris Pontificibus, adusque tempora Syricij & Innocentij primi. Qua tempestate lege cautum est, ne deinceps ad ordines sacros coniugia reciperetur. Hoc docet Stephanus Papa in cap. aliter. 31. distinct. vbi verbum copulantur, pro vsu copulæ accipitur, non pro matrimonio. Græcorum autem vsus digestè traditur eadem distinctione, in capite Nicæna synodus. Item & in cap. quoniam. ex sexta synodo, quæ tempore Agathonis Papæ edita fuit. Occidentalis autem regulæ tenor & observatio præter cap. nuper citatū, Aliter. declaratur in cap. assumi. & in capite præterea, 28. distinct. simulque in cap. proposuisti. & cap. plurimos. distinct. 82. sed maxime in capite, ante triennium. 31. distinct.

Hæc sunt, in quibus conueniunt ac discrepant Orientalis ecclesiæ ministri ab Occidentalibus. Vnum tamē suboritur dubium, Si licuit Orientalibus Græcis ferulæ manum subducere, ac legem de cœlibatu à suo cœtu repellere: cur non idem possit licere Latinis, vt scilicet communi consensu à se abdicent cœlibatum, vbi saltem maior pars consentiat, præsertim quum in cap. Nicæna synodus, plus effecerit dissensus vnius, quàm consensus multorum, & potior sit conditio prohibentis? Prompta est ad id responsio, quod lege iam lata, & causa eadem legis manente, vt spirituali cuique viro apparet, qui solus iudex est idoneus, nullus est iam recantationi locus. Secus est dum lex primū statuitur, & antequam plenè stabilita sit. Nec aliquid proferri potest, vti ex dilutione

contrariarum rationum constat, ob quod inuerti debent, aut mutari pium sane, utile, decorum, honestum, expediens (vt multis rationibus demonstratum est) & apprimè religiosum consilium. Græci vero an optimam partem elegerint, ipsi viderint, qui à consilio Diui Pauli recesserunt. Non damnamus Græcos: verum Latinorum canonem de coelibatu rectè stabilitum, ideòque amplectendū, etiam priorum patrum consensu adseueramus.

*Patrum series, qui coelibatum
sacerdotio copulandum
censuerunt.*

IAM tandem videtur opportunum patrum seriem texere, qui suis canonibus ac decretis coelibatum cum sacerdotis ordinibus coniunxerunt, iunctum auxerunt, ac edū illustrarunt: eorum videlicet, qui post Christum dominum huius coelibatus institutorem, eiusque primipilum strenuūque buccinatorem Paulum, & castitatis & continentie antesignanum indefessum, in hac coelibatus acie egregiam nauarunt operam. Occurrit itaque post collegiū apostolici ordinatissimam aciem, Pontifex, & martyr Calixtus anno à parta salute ducentesimoquarto: qui matrimonium sacerdotibus interdixisse, edito etiam super hoc canone, manifestè deprehenditur distinct. 27. in cap. presbyteris. Vbi presbyteris, diaconibus, subdiaconibus & monachis cōtrahenda prohibet connubia. Et inde deductum est solenne illud placitum, Votum solenne, seu monachatus, seu ordinis faceri, dirimere matrimonium contractum, & impedire contrahendum. Qua de re suo loco disseretur. Huius lateri continuo Diuus Vrbanus adhæsit pontifex ipse ac martyr sub annum Domini ducētesimūvigesimalium. Is, inquit, ipse, qui præclarissima castitatis semina in Sicilia seminauerat, Calixti edictū non tantum probauit, sed auxit. Nullum enim ad episcopatum assumendū censuit, nisi qui aut presbyter, aut diaconus foret. Extat super hoc canon, Nullus in episcopatum 60. distinct. Qui & paupertatis votū mira dexteritate illustrauit: id quod sua decretalis epistola

docet, prolato in hoc Ananiæ Sapphiræque exemplo. Vbi communem vitam eligere volentibus de rebus ecclesiæ prouidet, ne quis inter eos egens inueniatur. Non procul ab his vt tempore, ita & proposito abfuit Diuus Stephanus, vtraque redimitus corona, martyrii videlicet ac pontificatus. Qui vt cœlibatus candori alluderet, sacrarum vestiũ vsum adiunxit: vt est in cap. vestimenta, de consecratione distinct. prima. Anno post hæc circiter quadringentesimo duo ingentia lumina orbi affulserunt Syricius & Innocentius pontifices summi: quorum edicta recensentur, ac canones plerisque locis. Nam Syricij buccina tonat, præter suæ decretalis caput septimum & octauum, in cap. plurimos. & cap. quia aliquanti. 82. distinct. Quo interim loco aduertendum tunc temporis non fuisse vsque adeo puritati addictum subdiaconatus ordinem, vt nuptijs vacare non posset. Nam primum sacer esse cœpit sub ætatem Gregorii Magni circiter annum domini sexcentesimo. Syricio protinus accessit Innocentius primus, auxiliariis copijs decretalium epistolarum elegantissime fultus, ad Victorium Rothomagensem (aliàs Victoricum) super ea re sua decreta dirigens. Qui Victoricus fuit in catalogo præsulũ Rothomagensium numero octauus. Recensetur huius Innocentij edictum ad Victorium, quæ Gratianus Victorinum appellat. 31. distinct. in cap. tenere. Nec dissimile est, quod sequenti epistola ad Exuperium Tholosanum episcopum scribit, recensitum à Gratiano, octogesima secunda distinctione, capite proposuisti. Vt autem sciamus, quorum suffragijs suffulti fuerint hi sacri Pontifices, constat ex ratione temporum eorum subscripsisse sententiæ clarissimos præsules ac doctores Chrysostrum, Hieronymum, Ambrosium, Augustinum. Extat epistola Ambrosii ad Syricium epistola. 81. qua Iouiniani dogma omnibus suffragijs damnandum esse docet. Iouiniani Vigilantijsque confutationes à diuo Hieronymo editæ, variæque diui Augustini pro cœlibatu propugnacula omnibus sunt in prospectu. Dixisses illam ætatem in hoc à domino fuisse pleno exercitu instructam aduersus grunientium porcorum morsus alioqui sæuissimos.

Et tamen quum hæc satis esse debuissent cuius etiam auidissimo, ac rerum cupidissimo nouarum, commo-

dum accessit magnæ virtutis & nominis Leo huius nomenclaturæ primus. Qui si forte pares eloquentia habuerit, vix reperias cui cedere debeat in tota Romanorum acie pōtificum. Qui inquam de sacris ordinibus priorum confirmat sententiam ad Ianuarium Aquileiensem scribēs, recensente etiam Gratiano in cap. omnium sacerdotū. xxii. distinct. Quo loco & episcopatum ordinem vocat, & subdiaconis etiam continentiam indicit. idque ante diui Gregorii tempora, nempe sub annum domini quadringentesimum quadragesimumquartum. Verum lex nō statim, cum promulgatur, obligat: sed tum primum vim obligandi habere cœpit, cum vsu recepta creditur, diui scilicet Gregorii ætate.

Hinc erit transitus ad annum domini sexcentessimum, quo magna eruditione, neque impari virtute floruit Gregorius ille cognomento Magnus. Cuius insignis probitas & auctoritas ei soli incognita est, qui nihil nouit. Huius auctoritate, quæ ad præsens vsque perseverat, ab episcopatu vsque ad subdiaconatum inclusiuè annexus est cœlibatus. Cuius sententiam enarrat Gratianus in cap. ante trienniū. distinct. xxxi. Quo loco à Pelagio præcessore suo editum canonem, videlicet Ante triennium, partim confirmat, partim aut tēperat aut elidit. Id quod declarat de Turre Cremata super eo ipso cap. ante trienniū. A cuius canonis promulgatione tandem inualuit moribus vtentium viurpata consuetudo. Et id quidem pro Occidentalibus. Nam quid Orientalibus congrueret, docet cap. Nicæna. ex historia tripertita, & cap. quoniam. ex sexta synodo tempore Agathonis congregata circiter annum domini sexcentessimum sexagesimum. Item & cap. aliter. ead. distinct. ex auctoritate Stephani primi.

Sequitur deinde Martinus, quem ponè sequutus Eugenius, cœlibem, vt historiæ tradunt, ordini sacro vitam indixit, & vt iuxta ecclesias proprias domicilia sacerdotum construerētur, instituit. xii. quæst. prima cap. necessaria est. Is autem, quem diximus, Martinus circiter annum domini sexcentessimum quinquagesimum canonem edidit, cuius initium est, Diaconus. xxvii. distinct. Ex cuius oraculo constat, quòd silentium promouendi habetur pro consensu ad

cœlibatum. Nam cœlibatus ad eò annexus est ordinis, vt alterum sine altero, hoc est posterius sine priore non recipiatur ab eo, qui scit & audit. nam & hoc loco tacens consentiens personam induit. Cui succinit cap. Diaconi. distinct. xxviii. Sic tacès de icòtinètia, clamare cèsetur de còtinètia & tacèdo nonnunquã loquimur. Et de hoc in cap. seriatim. xxxiii. distinct. Vbi etiam dicitur, q̄ viro vouente cum solènitare, mulier facti conscia etiam tacès vouisse intelligitur.

Nicolaus deinde primus, dum maiorum suorum decretales approbat, vt est in cap. Romanorum. xix. distinct. quid aliud quàm cœlibatum statuit? Nec eo contentus oraculo, aliud præterea edidit super castitate monastica in cap. quod interrogasti. xxvii. distinct. scribens ad Albinum Viennensem archiepiscopum, & id circiter annum domini octingentesimum sexagesimum tertium.

Anno deinde millesimo quinquagesimo huic sacræ institutioni de cœlibatu sua auctoritate adfuit & præfuit Leo nonus pontifex, Tullensis primum episcopus, vita insignis, miraculis clarus: cuius dicta recensentur in cap. omnino confitemur. xxxi. distinct. Quo loco citans pontifex verba Pauli priore ad Corinth. nonò, nequaquam ita intelligendus est, vt voluerit Paulo attribuere vxorem. Vnde & rectè Prima sius ait: Habemus potestatem sororem mulierè circumducendi, quæ scilicet nobis ministraret. Non dixit, ducendi tanquam vxorem: sed, circumducendi tanquam sororem & adiutricem, nequis de vxore sua ipsum dixisse putaret. Nam illæ mulieres comitabantur apostolos, vt eos suis bonis iuuarent: quæ bona ab eis pro mercede prædicationis recipiebant. Ergo erant sorores, non vxores. Quod vel ex eo constat, quòd Iacobus & Ioannes carebant vxoribus. Non ergo circumducebantur vxores, sed sorores. Adde, quòd apostoli non accepissent præmium à suis vxoribus, quas nutrire potius debuissent. Hoc apertè dicit Augustinus lib. de opere monachorum, dicens. Ad hoc fideles mulieres habentes terrenam substantiam ibant cum Apostolis, & ministrabant eis de substantia sua, vt nullius indigerent eorum, quæ ad necessaria huius vitæ pertinet, iuxta illud Lucæ, Erat Maria, quæ vocatur magdalene, & Ioãna vxor Chusè procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ mul-

tæ, quæ ministrabant eis de facultatibus suis. Idemque Augustinus subiungit, Hoc quidem non intelligentes, pro muliere coniugem interpretati sunt, sed fefellit eos verbi Greci ambiguitas, quod scilicet & vxor & mulier eodem verbo Græcè dicitur, quanquam hoc ita posuerit apostolus, ut si filii non debuerint: quia neque mulierem tantummodo ait, sed sororem mulierem: neque ducendi, sed circumducendi. Veruntamē alios interpretes nō fefellit hic ambiguitas, & mulierem non vxorem interpretati sunt. Quod quidem putat non potuisse ab apostolis fieri, ut cum eis sanctæ conversationis mulieres irent, quacunque euangelium prædicarent, ut eis de sua substantia ministrarent necessaria: Ad dam & illud ex Theophylacto: fœminæ utique locupletiores sequebantur apostolos, illisque & necessaria subministrabant, & vacuos quibusuis curis reddebant, ut prædicationi duntaxat intenderent vires. Hoc antidoto lectorem præmuniendum esse visum est, ne quam errandi anam ex eo canone arriperet.

At verò Urbanus secundus, qui circiter annum millesimum centesimum ex Cluniacensi monacho pontifex effectus est, canonem edidit, quo subdiaconatum inter ordines sacros, hoc est continentia perpetuè addictos adnumerat: ut est in cap. erubescant. xxxii. distinct. Edidit & aliud cap. eos qui. quo concubinas etiam pœna seruitutis coercet.

Qui deinde Urbanum sequuti sunt pontifices, omnes penè ad vnū vsq; ad Gregorium nonum egregiā nauarunt operam in tuendo fouendōque cœlibatu, & componendū sacerdotum moribus, ut ex plerisque decretalium titulis & capitulis perspicuum est. Præsertim in ea arena diligentissimè vehementerq; sudarunt Innocētius secundus, Alexanderque & Honorius ea appellatione tertii. Quibus vix spiritualibus viris potius, quàm carnalibus istis nuptialibus fides adhibenda est. Ut interim omittam ex catholico doctorum in hanc ipsam sententiam vno consensu conspirantium, ut mirum sit, qua audacia, ut ne dicam impudentia, leuissimorum hominum colluies hac ætate insurrexerit, quæ obuiam ire audeat. Quæ omnia hęc circo dicta sint, ne quis rationis temporum ignarus existimet institutum de cœlibatu recēs inuētum à neotericis aut

præfulibus, aut synodis. Iam enim nemo id ignorare pote-
 rit, qui vel calculum temporum mente collegerit. Poteram
 & conciliorum catalogum inducere super huiusmodi cœli-
 batus instituto, nisi scirem plura recēseri à Gratiano xxviii.
 distincto toto penè decursu. Insuper & xxxi. ex quibus cæ-
 tera colligi promptissime poterunt. Huc etiam spectant ca-
 nones, qui in tota causâ. xxvii. quæstionis primæ area spar-
 sim leguntur tam ex conciliorum, quàm pontificum mani-
 festis sententiis ac decretis. Denique in concilio Carthagi-
 nensi quarto cap. centesimo decimoquinto ita legimus, Si
 quæ viduæ se deo denouerint, & in religioso habitu appa-
 ruerint, & postea transferint ad nuptias: secundum aposto-
 lum damnationem habebunt, quia primam fidem irritam fe-
 cerunt, vt vel hinc agnoscere possis de mente Pauli fuisse
 votum continentia perpetuum, sensu per ecclesiam appro-
 bato. Et hanc quidem mentem in Paulo agnoscit Augusti-
 nus, qui ait, Quid est dicere, primam fidem irritam fecerunt:
 hoc est votum, quod in viduitate emiserant de castitate ser-
 uanda, violauerunt, cum post tale votum emissum, nupse-
 runt. Huc conspirat concilium Toleranum quartum simili-
 bus penè verbis, Viduæ nempe astrictæ voto, si ad nuptias
 transferint, iuxta apostolum non sine damnatione erunt.
 Et de hoc voto continentia Augustinus ad Armentarium
 suum interponens iudicium, ait, Priusquam esses voti reus,
 liberum fuit vt esses inferior: quanuis non sit gratulanda
 libertas, qua fit vt non debeatur, quod cum lucro redditur.
 Nunc verò quia tenetur apud deum sponsio tua, non te ad
 magnam iustitiam inuito, sed à magna iniquitate deterreo.
 Non enim talis eris, si non feceris quod vouisti: qualis mā-
 fisses, si nihil tale vouisses. Minor enim tunc esses, nō prior.
 Modò autem tanto, quod absit, miserior, si fidem deo fre-
 geris, quanto beatior si persolueris. Nec ideo te vouisse, pœ-
 niteat, imò gaude iam tibi sic non licere, quod cum tuo de-
 trimento licuisset. Aggredere itaque intrepidus, & dicta
 imple factis, ipse adiuuabit, qui vota tua expetit. Felix est
 necessitas, quæ ad meliora compellit. Hæc Augustinus. Ex
 his palam est votum continentia perpetuum ex mediis scri-
 pturæ fluentis haustum esse, non (quod hæretici impuden-
 ter aiunt) humanum fuisse inuentum. Accedit ad cumulum

eiusdem August. sententia de fide ad Petrum cap. 3. Scdm
 apostoli dictum, qui statuit in corde suo firmus, non
 habens necessitatem; potestatem autem habens suæ volun-
 tatis, & vouerit continentiam deo, deo debet eam vsque in
 finem tota mentis sollicitudine custodire, ne damnationem
 habeat, si primam fidem irritam fecerit. Similiter & coniu-
 gati viri & coniugatae mulieres, si ex consensu perennem
 deo vouerint continentiam: nouerint se sui voti obnoxios
 detineri, nec iam sibi debere commixtionem carnis, quam
 primitus licitam habuerunt, sed deo se debere continentiam,
 quam vouerunt. Idemque cap. vigesimo nono lib. de sancta
 virginitate, votum perpetuum his verbis commendat. Pre-
 sumite itaque, fidite, roboramini, permanete qui vouetis, &
 redditis domino deo vestro vota perpetue continentiae, non
 propter praesens seculum, sed propter regnum caelorum. Et
 huius rei fidem perficit & auget idem ipse Augustinus ad
 Pollentium lib. primo ca p. 24. Non solum autem in coe-
 dum non est, quod facit non quidam, sed omnis qui dimittit
 uxorem suam & ducit alteram, etsi propterea duxerit ut
 faciat Christianam, sed etiam quisquis non alligatus uxori
 continentiam deo vouerit, nullo modo debet ista compen-
 satione peccare, ut ideo credat uxorem sibi esse ducendam
 quia promissit, quae nuptias eius appetit, futurae se esse Chri-
 stianam. Quod enim cuiquam antequam vouisset, licebat, cum
 id se nunquam facturum vouerit, non licebit, si tamen id vo-
 uerit quod vouendum fuit, sicut est perpetua virginitas, vel
 continentia post experta connubia solutis à vinculo coniu-
 gali, vel ex consensu viuentibus & carnalia debita sibi in-
 uicem relaxantibus, fidelibus castisque coniugibus, quod
 alterum sine altera, vel alteram siue altero vouere phas non
 est. Haec ergo, & si qua alia sunt, quae rectissime vouentium
 cum homines vouerint, nulla conditione rumpenda sunt,
 quae sine ulla conditione vouerunt. Quia & hoc dominum
 praecipisse intelligendum est, ubi legitur, Vouete & red-
 dite domino deo vestro. Vnde & apostolus de quibusdam,
 quae continentiam vouent, & postea nubere volunt, quod
 eis antequam vouissent, utique licebat. Habentes (inquit)
 damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt.
 Nihil ergo expedit quod illicitum est, & nihil quod prohibet

dominus, licitum est. Et vt finem citandorum ex Augusti-
 no locorum faciam, quid in psalmum septuagesimumquin-
 tum ipse pronunciauerit, referamus. Sunt vota propria sin-
 gulorum. Alius vouet deo castitatem cōiugalem, vt præter
 uxorem suam nō nouerit aliam, sic & fœmina vt præter vi-
 rum suum nō nouerit alium. Alii etiam vouent, etsi experti
 tale cōiugiū, vltra nihil tale pati, nihil tale cōcupiscere aut
 sustinere, & ipsi vouerunt aliquid maius quàm illi. Alii vir-
 ginitatem suam ab ineunte ætate vouerant, vt nihil tale vel
 experiantur, quale illi experti sunt, & reliquerunt, & isti
 vouerunt plurimum. Alii vouent domum suam esse hospi-
 talē omnibus sanctis adueniētibus, magnū votum vouent.
 Alius vouet relinquere omnia sua distribuēdo pauperibus,
 & ire in cōmunē vitam, in societatem sanctorū, magnū vo-
 tum vouit. Vouete & reddite domino deo vestro. Quisque
 quod vouere voluerit, voueat, illud atēdat, vt quod vouerit,
 reddat. Vnusquisque deo quod vouet, si respicit retrosum,
 malū est. Hæc Augustinus. Post hanc itaq; veritatē in tanta
 luce repertā quisquis vltius discutit, in luce caliginem, in
 veritate mēdaciū quærit. Illud enim certo certius est, q̄ si
 sacri institutū cœlibatus diuinæ displicuisset maiestati, nec
 huiusmodi cōtinētum vitā heroicis decorasset virtutibus,
 nec mortē miraculis illustrasset. Cōstat enim vel ipsius ine-
 lucstabilis veritatis auctoritate vnāquanq; arborē a suo fru-
 ctu cognosci. Gratū igitur semper fuit monasticū, si ritē ser-
 uetur, institutū, ex quo veluti ex equo Troiano, clarissimi
 toto orbe Christiano heroes prodire. Vt iam mirū sit, post
 tā insignia documēta quis lethæus sopor mentē eorū obscu-
 ret, vt ea damnēt, quæ potius suspicere, admirari, laudibūsq;
 in cælū tollere debuerāt, nisi q̄ excæcauit eos malitia eorū,
 & vt sapiens ait, In via stultus ambulans, cum ipse inspiciens
 sit, omnes stultos æstimat. Ad eō procliue est stupidis ac de-
 liris istis hominibus reliquos suo pede metiri, & ex seipsis
 tantū de aliis sumere cōiecturā, quasi nemo illuc attingere
 possit, quō ipsi luto infixi, humiq; repētes, suisque inuiscati
 sceleribus nequeant asurgere. Huc commodū se offert
 assuendū, & (vt sic dicā) agglutinādū virginitatis encomiū
 ex Hildeberto Cenomanēsi episcopo ad quandā reclusam.

Quænam (inquit ille) quies esse potest anime, cui vel maritus est pro supplicio, vel conscientia pro flagello: His accedunt innumeræ formandi seminis molestiæ, quæ cõceptû nunciant, naturam persequuntur. Vultû pallor inficit, caput vertigine fatigatur, renû dolor assiduus, stomachi frequens indignatio. Esuritur etiam inter delicias, & quibusdã nubes oculis circumuolantibus oculi tenebescunt. Hæc & alia nuptiarum incõmoda, quæ numerare longum ducens apollo, Tribulatione, inquit, sustinebunt huiusmodi. Nec tamē nuptiis detraho, sed labori requiæ, seruituti præfero libertatē. Virginitas enim quedã carnis libertas est, nihil illi debens seruituti, de qua dicit apostolus, Mulier nõ habet potestatem corporis sui, sed vir. Virginitas maritalis ignara negotii, nõ labores puerperæ, nõ noui partus spurcitas experitur. Virginitas vigilias nutricis ignorans quæ multa suppellectile, quibusve sorbitiunculis alūnus indigeat, nõ inquirat. Virginitas cõtenta paruo, sollicita est pro natura, nõ ambitiosa pro matrona. Virginitas curarû est silentiû, pax carnis, vitorû redemptio, virtutû principatus. Virginitas angelicam redolens cõuersationem cantat canticû nouû, canticum felix, canticum quod nemo potest dicere præter eos, qui cû mulieribus nõ sunt coinquinati. Cantat aliquid virgo, quod vidua cantare nõ potest, quod nõ potest cõiugata. Quicquid autē cõiugata cantat vel vidua, totû potest cantare virgo. Porrò canticû omnium laudem creatoris & actiones intellige gratiarum. Laudant ergo Christum virgines Christi, laudant viduæ, laudant etiã coniugate. Laudat cõiugata: quia ex eo habent, quæ vel nubunt præter culpam, vel operibus misericordiæ redimunt, quæ nubendo cõtrahunt culpã. Laudat viduæ, quia ex eo habent, quæ ex parte nuptiis secundû deû, denuò dedignantur nubere propter deû. Laudant innuptæ: quia ex eo habent, vt quibus licuit hominibus nubere virginibus spiritu, deo nubere mallent & carne virgines & spiritu. Ecce sacrarum virginum canticû sacrum, canticum non vetus, sed nouum, non illius scilicet Adæ, in quo & per quem mentis & carnis corrupta est integritas: sed eius, in quo & per quem non solûm sanata, sed etiam sanata per angelos glorificata est humanitas. Huius laus & exultatio virtus, canticum est quod ignorant viduæ, quod ne-

sciunt conjugata. Cæteris nimirum virtutibus exultare possunt, & agere viduæ bonæ gratias: possunt etiam nuptæ, si tamen bonæ. Ex virginitatis autē bono nec nuptæ possunt, nec viduæ quanuis bonæ. Solis virginibus virtus est ista à Christo, Solis istius præmium virtutis & à Christo & cum Christo. Cum Christo quippe cōmunem quodāmodo sortiuntur coronā virgines Christi, quæ solæ iuxta Ioannē sequuntur agnum quocunq; ierit. Hūc agnum viduitas quidē sequitur, sequitur etiā cōiugalitas. Cæterum nō quocumque ierit, vel iugalitas eum sequitur vel viduitas. Vtraq; etenim ceterarū virtutum tramite sequi potest agnū, quoniā potest imitari Christū. Per virginitatis verò semitā neutra potest agnum sequi: quoniam Christū neutra potest imitari. Virginitatis enim refforationē sperare, naturæ obliuio est. Cântant enim canticū nouū solæ virgines Christi. Solæ sequuntur agnum quocunq; ierit. Quibus quippe fuit cū Christo quoddam virginitatis participiū, quoddā est & in præmio consortiū. Sub hoc autē sponso fecunditatē nō impedit integritas, nec famulante cōcupiscentia filii procreatur. Beatum sane coniugiū non cotidianis onerosum molestiis, nō de christiano sollicitū, nō virginitati suspectū. Beata nimirum sponsa, cuius pudor dū concipit, nō deperit: dū generat, nō laborat. Beatissimus etiā sponus, cui, nisi cohæreat nulla virgo est, nulla casta, nisi eū diligit: nulla libera, nisi ei seruiat. Eius amore nihil honestius, quo nec regia erubescit sublimitas. Eius amplexu nihil mirabilius, ex quo parit, nec perit virginitas. Eius prole nihil viuacius, cum qua nulla propagatur mortalitas. Eius dote nihil vtilius, in qua sufficientiam comitatur æternitas. Is in sponsa sua transitoriam non quærit pulchritudinem. Non intexto vestibus auro, non splendore natalium gloriatur. Affectatus decor & quicquid aliud quàm quod natum est, oculos fascinat & intuentes: odium prouocat, non gratiam: repudiū, non fauorem. Ille nimirum deformem non aspernatur speciosus forma præ filiis hominum: pauperi iuhens copulatur, diues in omnes qui inuocant illum, distortas amplectitur & gibbosas, cui semper oculus simplex totum corpus lucidum facit. Generosa non attendit nomina, generationem eius quis enarrabit? In decrepitas ardet aniculas primogeni-

tus ante omnem creaturam. Nullam sterilitatis arguet, qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum lactem. Vnde tamen est, quo ille sponsam ablaetat, & propriam diffitetur. Huius etenim ratio disidii sola mentis est: corruptela. Mentis deformitas offendit virum, sponsalia diripit, ab iudicat dotem, eliminat introductam. Mentem tuam amantem explorat, & ex eius qualitate vel dicat repudium, vel matrum pollicetur. Huic autem suspecta est superbia: nec fieri potest, ut cum eo in gratiam reuertatur. Diversum est viri que hospitium, nec in eodem cohabitât animo, quibus non licuit cohabitare in cælo. In cælo nimirum nata est superbia, sed velut immemor, qua inde via ceciderit, illuc vltra redire non nouit. Ea de supernis corruens, & parentans in terris; omnibus suis apud inferos æternam pepigit mansionem. Ipsa expressissimis & simplicibus orta substantiis, puros adhuc animos inquietat, ausa victoriam sperare de homine, quæ de angelo triumphauit. Vale atque in valle humilitatis diuinarum stillicidiis scripturarum pudicitia liliam ne marcescat irrigare memineris. Hæc ille.

Erant certè deo dicatæ virgines iuxta Theodori hystoriam lib. primo cap. xviii. quo tempore Helena Constantini parens, & pietatis cultrix, Hierosolymanam pœnit annos fermè nata octoginta. Sic enim refert Theodorus de Helena loquens, fecit & aliud dignum memori laudatissima illa & suspicienda regina. (Reginam vocat regia maiestatis parentem) Congregatis enim virginibus vitæ cultricibus plurimis, sedibus præparatis, discumbere illas iussit, & ipsa circumiens vt famula ministrabat, cibum apponens, pocula porrigens, vinum infundens, & pelui allata aquam infudit manibus illarum. Ex his facile intelliges sacrarum virginum choris eam non caruisse ætatem.

Constat ex his quæ dicta sunt, frequentes fuisse virginum conuentus ad tuendam conseruandamque virginitatem voto sacramentoque adstrictas. Quodque magis mireris, idem ipse Philo, quem ex Eusebio lib. octauo Polydorus citat, nobis locupletissimus testis erit. Essetorum institutum ac placitum sacramento fuisse firmatum, cum dicit ad huiusmodi institutum non admitti aut pueros aut adole-

lescentes propter instabilitatem ætatis, & quod sequitur, istud est. Quod igitur summè deum diligant; multa nobis argumento sunt, castitas perpetua, iurisiuradi nulla mētio, mendacii odium. Et paulò mox sequitur, Nullus domū habitat, quæ omnium communis non sit: vnum erarium, vnus sumptus omnibus est, præterea vestis communiter omnib⁹ proposita, communis cibus & potus, cōmunis mensa, denique omnibus cōmunis vita. Quis hic nō agnoscat perseverantem vsque ad mortem & castitatem & vitæ cōmunionē, à qua non sit liberū resiliire? Id quod manifestius etiam in scæmineo sexu idem ipse Philo docet, Christianam therapeuticen commendans à primis ecclesiæ cunabulis exortā. Cum viris inquit quos dicimus, sunt & scæminæ, in quibus plures iam grandæuæ sunt virgines, integritatem casti corporis non necessitate aliqua, sed deuotione seruantes, dum sapientiæ studiis semet gestiunt non solū animo, sed & corpore consecrare, indignum libidini mancipare vas ad capiendam sapientiam præparatum, & edere partum eas, à quibus diuini verbi sacrosanctus, & immortalis experitur, ex quo posteritas relinquatur corruptelæ mortalitatis obnoxia. Obsecro, quæ nā foret huiusmodi vsque ad mortē deo sacrata virginitas, nisi voto firmata foret? An non huius voti forma præcesserat in deipara & semper intacta virgine, cū diceret, Quo modo fiet istud, quoniam virū non cognosco? aliàs non operosum fuerat expectare partum, nisi & in præsens & in posterū idem perseverasset animi institutum.

Diua Iphigenia nisi voto castitatis perpetuò se alligatam sensisset, non vsque adeò constanter Hirtaco regi, & eius nuptias poscenti, & religionis Christianæ iugo ea lege se submittentem, postulata denegasset. Ex his itaque constat nunquā defuisse therapeuticæ perpetuæ continentæ vota, vt iam non dicamus hanc votorum institutionem aut humanitus aut recens esse inuentā, quin potius cœlitus & prisco admodū ritu ad nos vsque deriuatam: quin & omnem in hac re scrupulum diuus Paulus amputat, dum etiā viduis proprio obligatis sacramento & voto omnem nubendi facultatem adimit, vt iam nemo integra religione de votorū obseruatione etiam ab ipsis ecclesiæ primordiis dubitare queat. Ait ille secunda ad Timotheum tertio, Adolescen-

tiores viduas deuota. & sequitur, Sibi damnationem accipiunt, quia primam fidem fregerunt. Hic quid aliud intelligi potest, nisi violatum castitatis votum, cuius fractio damnationem meretur? Qua de re alio etiã differitur loco. Fuit igitur ab omni æuo ante Benedicti tempora apud nonnullos, præsertim therapeutas, perpetuæ etiam castitatis professæ votiq; firmata obligatio. Noster insuper Dionysius Galliarum & præsul & apostolus, therapeutica professionis locupletissimus testis est, cuius super hac re sententia non est vt recenseam, vt quæ sint omnibus hierarchiam ecclesiasticam perlustrare volentibus obuiq;. Fuit etiã diuini Irenæi ætas conscia huiusmodi votorum, vt quisq; agnoscat nullam ætatē ab ecclesia nascente huiusmodi therapeutica professione fuisse vacuam. tãtum abest, vt recens nata fuisse credatur. Nam eo ipso Irenæo auctore lib. aduersus hæreses tertio, pontifex Euletherius illius temporis asclepiæ præsulatum tenebat Romanum, idq; sub annum domini centesimũ nonagesimum plus minus. At verò Verbanus huius nominis primus, proximè secutus videtur hæc tempora. (agnoscat quod dico, quisquis chronographiam viderit) Iniquã Verbanus apertissimè declarat in sua decretali epistola, cui titulus, De rerũ communionem, tum temporis ipsam communicationem ex professione voti fuisse obseruatam. Nam posteaquã omnes Christi baptismate renatos adhortat, est, demum ad eos descendit, qui se voto adstrinxerunt, dũ ait, Et quicumq; vestrum communẽ vitam susceptam habet, denouit se nihil propriũ habere, videat ne pollicitationẽ suã irritam faciat, sed hoc quod domino pollicitus est, fideliter custodiat, ne damnationẽ, sed præmium sibi adquirat. quoniam satius est non vouere, q̃ votũ prout melius potest, nõ perficere. Grauius enim puniatur, qui votũ fecerunt, aut fidẽ perceperunt, & votũ nõ perfecerunt, aut malè vitã finierunt, q̃ illi q̃ sine voto aut fide mortui sunt, & tamẽ bona egerunt opera. I nũc, & si poteris, nega hæc ætatẽ voti paupertatis fuisse ignarã. Quãtũ autẽ Cypriani seculũ in huiusmodi voto se exercuerit, antiquitatis scrutatorib. noti⁹ esse existimo, q̃ huic quicq; à nobis debeat recẽseri. Verũ vt nõnullorũ labori partecã, quos magis ociũ q̃ labor ingrẽdi delectat, p̃ferã nõnulla diuini Cypriani testimonia, quibus apertissimè cõstabit nõ

memoriam modo votorum, imo & ipsum vsum illo seculo Christianis fuisse frequentissimū. Vt interim omittā quod Tertulianus non modo de hac re sententiā tulit, imo vero de velādis virginibus iustū volumen edidit. Quodq; idem ipse Cyprianus mox vt ad fidē Christi conuersus est, omnē suam substantiā pauperibus erogauit: quo fit vt haberet, quibuscum in cōmune viueret. Verū q̄ aperte attestetur huic vtorū obseruantia, ipsius sententiā non obscure demonstrant. Diuus Cyprianus ad Quirinū, vbi de voto agit, meminit voti paupertatis: quod etiam probat ex Actis Apostolorū cap. 5. Cur impleuit satanas cor, tuum mentiri te spiritui sancto: non hominibus mētitus es, sed deo. Quam sententiā ad votū pertinere censuit, vt scias communicationē bonorū sub voti vinculo cōsistere. Quod autē alio in loco permittere videtur virginibus, ne vrātur, vt nubāt: illud ante votū emissum intelligi oportet: aliās euanesceret illud quod idē ipse citat ex Deuteron. cap. 23. Quæ egrediuntur per labia tua, obseruabis, & facies quod locutus es ex ore tuo. Nam de voto adstrictis sanctimonialibus etiam velle nubere, perniciosum esse & damnabile ostendit, cū paucis interiectis subnectit, Si superueniens maritus sponsam suam iacentem cum altero videat, nonne indignatur & fremit? & per zeli dolorem gladium in manu sumit? Ita Christus iudex noster cū virginem sibi dicatam, & sanctitati suæ destinatam iacere cum altero cernat, quantum indignatur & irascitur? Quæ, inquit, hoc crimen admisit? Non mariti, sed Christi adultera est. Hæc ille. Hæc nimirū sunt voto adstrictæ, quibus nullatenus nubere licet, etiam Cypriano auctore. Non ergo de omnibus intellexit, dum ait, Si p̄seruare nolūt vel non possunt, meli⁹ est vt nubāt. Istud enim ante voti vinculum, illud post emissionē accipiendū est: cōsentiente diuo Hieronymo, qui aduersus Iouinianū ait, Si nupserit virgo, non peccauit: non illa scilicet virgo, quæ semet dei cultui dedicauit. Harum enim siqua nupserit, habebit damnationem: quia primam fidem irritam fecit. Virgines quæ post consecrationem nupserint, non tam adulteræ sunt q̄ incestæ. Hæc ille. Illud non omittam, quod in hanc rem protulit idem ipse diuus Hieronymus ad Paulinū de institutione monachi, Si cupis esse quod diceris mo-

nachus, id est solus: quid facis in vrbibus, quæ vtiq; non sūt solorū habitacula, sed multorum? Habet vnūquodq; propositū principes suos. Romani duces imitentur Camillos, Fabritios, Regulos, Scipiones. Philosophi proponant sibi Pythagoram, Socratem, Platonem, Aristotelem. Poetæ amulentur Homerū, Vergiliū, Menandrū, Terentiū: Historici, Thucydidem, Salustium, Herodotū, Liniū: Oratores, Lysiam, Gracchos, Demosthenem, Tulliū. Et vt ad nostra veniamus, episcopi & presbyteri habeant exemplū apostolorum, & apostolicos viros, quorū honorem possidētes, habere nitantur & meritū. Nos autem habeamus propositi nostri principes, Paulos & Antonios, Iulianos, Hilarionem, Macarios. Et vt ad scripturarū authoritatē redeam, noster princeps Elias, noster Eliseus, nostri duces filij prophetarū, qui habitabant in agris & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula prope fluentia Iordanis. De his sunt & illi filij Rechab, qui vinū & siceram non bibebant, qui morabatur in tentoriis, qui dei per Hieremiā voce laudantur, & promittitur eis, quòd non deficiat de stirpe eorū vir sanctus stans corā domino. Hæc ille. Nec obscure hanc perpetuā continentiam agnoscit Chrysostemus in sermone de libello repudij, ita inquit, Etiam si nupserit virgo, non peccauit virginem hic dicens, non eam quæ renunciauit, sed eā dūtaxat quæ nondum experta est coniugium, & non factam obnoxia perpetuæ virginitatis promissione. Hæc sunt, quæ therapeuticam illustrem ac omnibus orthodoxis gloriosam reddūt, soloq; nomine venerandā: adeo vt quisquis eius gloriæ inuidet (inuidet autē quisquis ardit monachismum) impium ac irreligiosum se esse demonstrat. adeo nemo malus bonum institutum vnquam fauore profequitur. Cōtra vero probi omnes ac religiosi monachismum (si modo illic sancte viuatur) aut amplectuntur, aut nisi quid aliud possint, laudibus attollunt.

Reliquum itaque est amplius ac diffusius altera, quæ mox sequitur, huius operis sectione instituti monastici reuerendam antiquitatem, euangelicæ paupertatis opibus dotatam, continentia ac coelibatus puritate illustrem, ac profundæ obedientia radicebus innixam, ex vetustissimorum authorum sententiis demonstrare: quanquam de cō-

libatu plurima ex dictis colligi possunt: quæ quidem omnia in monachismo non satis agnouisse Erasmus Roterodamum sero tandem pœnituit. verum sat cito, si sat bene. Docet hoc ad Cartusianum quendam propria ipsius manu scripta palinodia: quam hoc consilio contexere libuit, vt si qui imitati sunt peccantem, imitentur & ipsi pœnitentem. quando in priore rubor & verecundia, in posteriore vero vera est constituenda gloria.

TOMVS SECVNDVS,

De Monasticorum ordinum primordiis.

Sque adeo non est res seu recēs seu humanitus adinuēta Therapeutice, vt sit potius priscū, imo inter prisca antiquissimū, cœlitūsq; demissū institutū. Therapeuticē appello monasticæ vitæ formulā. Nam therapeutæ olim cultores seu monachi dicebantur, qui anachoresin obseruabant, & seuerioris vitæ institutum, quæ monachismū dicere possumus. Formula enim est vitæ syncerioris ac defæcata, cuius obseruatores seculo vale dicentes, se totos vitæ contemplatrici ac theoricæ deuouebant. Constat autē Eliæ Eliseiq; tēporibus non defuisse ampla ac numerosa therapeutarū, qui tum prophetæ cēsebantur, collegia atq; cœnobia. id quod plane liquet ex 3. Reg. 18. cap. Abdias autē timebat dominū deū valde. Nam cum interficeret Iezabel prophetas domini, tulit ille centū prophetas, & abscondit eos quinquagenos & quinquagenos in spelūcis, & paut eos pane & aqua. Quod autem huius cultores instituti negociis secularibus de more renunciarent, vel hinc patet, q̄ 3. Reg. 19. Elisæus dixit ad Eliā, Osculer, oro te, patrem meum & matrem meā: & sic sequar te. Qui etiam iuxta tunc tēporis floruisse therapeutarū collegia siue cœnobia vel hinc patet, quod 4. Reg. . scribitur, Egressi sunt filij prophetarū, qui erant in Bethel ad Elisæum. Erant autem filij eruditione & disciplina, non natura, mutuo conuiuentes, ac rebus diuinis vacātes. & hinc